

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 2 (601)

AKTUALIJOS

REIŠKIAME NEPASITIKĖJIMĄ ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRE LAMPSS tarybos 2018 m. sausio 17 d. sprendimas

Švietimo šakos kolektyvinė sutartis (toliau – Sutartis), pasirašyta 2017 m. lapkričio 22 d., apima ir aukštąjį mokslą (toliau – AM). Švietimo ir mokslo ministrės 2018 m. sausio 3 d. įsakymu Nr. V-10 buvo paskirti darbo grupių vadovai šiai sutarčiai įgyvendinti. Šios sutarties 4.1–4.6 punktuose akcentuojama, kad šalių santykiai grindžiami lygiateisiškumo, sąžiningumo, tarpusavio pagarbos, priimtų įsipareigojimų vykdymo principais. Taigi šalys yra įpareigosotos nepažeisti vienos kitų diskrecijos, priimant svarbius sprendimus.

Tačiau to, deja, nesilaikoma. Tai pagrindžia faktas, kad buvo pažeistas Sutarties 9.13 punktas, nes, sudarant valstybinių mokslinių tyrimų institutų veiklos gerinimo grupę (2017-11-30), LAMPSS apie tai nebuvo informuotas ir į grupės darbą nebuvo įtraukti LAMPSS deleguoti atstovai, nors minėtas punktas tai numato.

Dar LAMPSS derantis su ŠMM dėl Švietimo šakos kolektyvinės sutarties 9.1 punkto, kilo nemažų problemų, tačiau 2017 m. birželio 15 d. aukštųjų mokyklų profesinėms sąjungoms ir Lietuvos mokslininkų sąjungai išvedus kelis šimtus aukštųjų mokyklų darbuotojų į mitingą prie LR Seimo ir Vyriausybės, vis dėlto pavyko susitarti ir buvo rasta 22,6 mln. eurų dėstytojų ir mokslo darbuotojų atlyginimams didinti.

Tačiau sąžiningas ir motyvuotas šių lėšų paskirstymas nėra užtikrintas. Pinigus, kurie skirti pagal Švietimo šakos kolektyvinę sutartį, ŠMM paskirstė **pažeisdama** esminį socialinio teisingumo principą, kuriam atstovauja ir kurį gina LAMPSS. Jei šias lėšas ŠMM būtų padalinusi socialiai teisingai, visų aukštųjų mokyklų dėstytojams ir mokslo darbuotojams atlyginimų didinimo fondas būtų skaičiuojamas aukštosios mokyklos dėstytojų ir mokslo darbuotojų skaičių padauginus iš 231 euro per mėnesį.

Dabartinis ŠMM patvirtintas skaičiavimas ir toliau didina aukštųjų mokyklų dėstytojų bei mokslo darbuotojų socialinę atskirtį, didindamas ir taip gana didelius skirtumus tarp skirtingų aukštųjų mokyklų dėstytojų ir mokslo darbuotojų darbo užmokesčio. Dabar pinigai darbo užmokesčiui didinti paskirstyti taip:

LSMU – 280,2 euro per mėn. vienam darbuotojui;
ASU – 270,8 euro per mėn.;

VU – 262,8 euro per mėn.;
KTU – 257 eurai per mėn.;
VGTU – 215,4 euro per mėn.;
VDU – 211 eurų per mėn.;
LMTA – 210,6 euro per mėn.;
VDA – 204,6 euro per mėn.;
KU – 180,3 euro per mėn.;
MRU – 170 eurų per mėn.;
LSU – 166 eurai per mėn.;
ŠU – 140,9 euro per mėn.;
LEU – 121,5 euro per mėn.

Taigi, dabartinių ŠMM vadovų „socialinis teisingumas“ reiškia tik tai, kad ir taip didelius darbo užmokesčius, lyginant su LEU, ŠU ir kitais universitetais, gaunantiems LSMU dėstytojams ir mokslo darbuotojams

prie algos vidutiniškai bus pridėta papildomai po 49 eurus per mėnesį. Kad tai įvyktų, ŠMM nusprendė iš kiekvieno LEU darbuotojo atimti vidutiniškai po 110 eurų per mėnesį, ŠU – po 90 eurų per mėnesį ir pan.

LAMPSS tokiam socialiai neteisingam skirstymui nepritaria ir REIŠKIA VIEŠĄ NEPASITIKĖJIMĄ ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRE. Jeigu ir toliau ministrė manipuliuos, kaip jai patogiau, pasirašyta Švietimo šakos kolektyvine sutartimi, išeisime į gatves ir pareiklausime, kad ji atsistatydintų.

Pranešimą paskelbė Asta Marytė Lapinskienė, Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimo pirmininkė

Mieli Lietuvos mokslininkų sąjungos nariai, „Mokslo Lietuvos“ autoriai, rėmėjai ir skaitytojai, 2018 metus pradėjome 600-uoju Lietuvos mokslininkų laikraščio „Mokslo Lietuva“ numeriu. Ačiū, kad esate kartu su šiuo laikraščiu, leidžiamu nuo tautos Atgimimo laikmečio – 1989 m.

Kviečiame Jus užsiprenumeruoti laikraščio „Mokslo Lietuva“ spausdintą arba elektroninį (PDF)

variantą ir paraginti savo kolegas tapti mūsų laikraščio skaitytojais ir rėmėjais. Kviečiame rašyti „Mokslo Lietuvai“ apie akademinę bendruomenę aktualias problemas, mokslo renginius ir naujus leidinius, kolegų mokslininkų pasiekimus, įgyvendintus projektus ir naujas idėjas. Šio laikraščio turinys labiausiai priklauso nuo jame bendradarbiaujančių autorių. **Jūsų dalyvavimas ypač svarbus dabar, ruošiantis 2018 m. gegužės mėnesį vyksiančiam visuotiniam Lietuvos mokslininkų suvažiavimui ir Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumui, planuojamam Bostone (JAV) 2018 m. lapkričio mėnesį.**

Kad „Mokslo Lietuva“, peržengusi 600-ojo numerio slenkstį, ir toliau galėtų reguliariai Jus lankyti, reikia visų mūsų paramos. **Spausdinto laikraščio metinės prenumeratos kaina – 17,86 euro, PDF varianto – 10 eurų.** Užsisakyti galima nuo bet kurio mėnesio pradžios. Užsisakiusių laikraščio PDF variantą labai prašome apie tai pranešti el. paštu mokslolietuva@gmail.com. Tai leis Jums gauti „Mokslo Lietuvą“ reguliariai.

Prašome paremti Lietuvos mokslininkų sąjungą, **skiriant 2 proc. pajamų mokesčio Lietuvos mokslininkų sąjungos veiklai:** akademinės bendruomenės interesų gynimui, visuotiniam Lietuvos mokslininkų suvažiavimui, Pasaulio lietuvių mokslo ir kūrybos simpoziumui. Išsamią informaciją apie „Mokslo Lietuvos“ prenumeratą ir paramą Lietuvos mokslininkų sąjungai rasite laikraščio interneto svetainėje: <http://mokslolietuva.lt/>.

Archeologas, etnografas, istorikas
Adomas Honorijus Kirkoras
(1818 01 21 – 1886 11 23). Pažymime jo
gimimo 200-ąsias metines

ŠIAME NUMERYJE

Sutartis pasirašyta, bet ar vykdoma? ● 1 p.

Fizinių ir technologijos mokslų centre ● 2 p.

Mokslininkų pilietinė pozicija ● 2, 4, 8 p.

Lietuvos Respublikos Seimo, Švietimo ir mokslo ministerijos pranešimai ● 3–4 p.

Valstybės strategija: visuomenės lūkesčiai ir mokslininkų indėlis ● 3 p.

Iš Amerikos į gimtą atkeliavo tautiečio biblioteka ● 6–7 p.

Dėstytojai keičiasi, laikas keistis ir studentams ● 8–9 p.

Prasmingas sugrįžimas ● 11 p.

Naujos knygos ● 9, 12 p.

FIZINIŲ IR TECHNOLOGIJOS MOKSLŲ CENTRE

Lietuvoje kuriamos patikimesnės nei „Teslos“ baterijos

Mokslininkai – sutuoktiniai lietuviai Linas Vilčiauskas ir amerikietė Shannon Stauffer didžiausioje mokslinių tyrimų įstaigoje Lietuvoje – Fizinio ir technologijos mokslų centre – kuria naujos kartos stacionarių baterijų technologijas, kurios būtų skirtos elektros energijai kaupti ir saugoti namų ūkiuose, taip pat komercinės, pramoninės ir visuomeninės paskirties pastatuose. Tokie elektros srovės šaltiniai galėtų patenkinti ištisų kvartalų ar net miestų poreikius ir būtų be galo svarbūs atsinaujinančios energetikos plėtrai, prisidė-

tų užtikrinant energetinį saugumą stichinių nelaimių ar kibernetinių atakų atvejais.

„Mūsų kuriamas naujos kartos elektrocheminis srovės šaltinis – natrio jonų vandeninės baterijos – yra saugesnė ir švaresnė technologija nei šiuolaikinės ličio jonų baterijos, nes pirmiausia, skirtingai nuo ličio jonų, tai yra vandeninės sistemos, kuriose nenaudojami savaimine užsidegimas ar sproginimas, kurių pasitaiko naudojant ličio baterijas. Dėl šios priežasties vienam mobiliųjų telefonų gamintojui teko išleisti net 1 mlrd. JAV dolerių vieno telefono modelio nesaugių baterijų problemai išspręsti. Be to, ličio baterijų gamyboje naudojami litis ir kobaltas yra gana brangūs metalai, o jų išteklių – riboti. Siekiame, kad mūsų

kuriamos baterijos, pavyzdžiui, palyginus jas su panašių parametrų JAV kompanijos „Tesla“ gaminamomis stacionariomis ličio jonų sistemomis, būtų apie 50 proc. pigesnės ir tarnautų 50 proc. ilgiau“, – sako FTMC Elektrocheminės medžiagotyros skyriaus vyriausiasis mokslo darbuotojas dr. Linas Vilčiauskas, prieš pusmetį grįžęs į Lietuvą iš Teksaso universiteto Ostine, kuriame vykdė podaktarines studijas.

Tame pačiame universitete daktaro disertaciją apgynusi Shannon Stauffer studijų metu bendradarbiavo su ličio jonų baterijų išradėju prof. Johnu Goodenoughu. Šiuo metu ji taip pat dirba FTMC Elektrocheminės medžiagotyros skyriuje. Mokslininkės teigimu, jų kuriama naujos kartos technologija nesieks visiškai pakeisti ličio baterijų, nes tai vargu ar įmanoma dėl besiplečiančios

ličio baterijų masto ekonomijos. Be to, natrio vandeninės baterijos dėl savo specifikos negali būti naudojamos nešiojamuose įrenginiuose ar elektromobiliuose. Tačiau naujoji technologija turėtų puikiai pasiteisinti kaip stacionarus elektros kaupiklis – kaip saugesnė, patikimesnė ir pigesnė alternatyva jau esamoms technologijoms.

Šiuo metu dr. Sh. Stauffer ir dr. Linas Vilčiauskas vykdo mokslinius tyrimus, kurdami naujos kartos baterijų technologijas. Su mokslo, energetikos ir verslo atstovais deramasi dėl bendrų projektų ir finansavimo šaltinių. Vienas iš svarbiausių šiandienos uždavinių yra pritraukti valstybės ir privačių investuotojų dėmesį. Skaičiuojama, kad iki 2022 m. stacionarių elektros srovės šaltinių poreikis pasaulyje išaugs net penkis kartus. ■

Nauja padangų perdirbimo technologija

Lietuvių mokslininkams pavyko sukurti pažangią senų padangų perdirbimo technologiją, kuri ne tik apie 10 proc. atpigina naujų automobilių padangų ir kitų gumos gaminių gamybą, bet ir sprendžia ekologines problemas. Ši naujos kartos technologija sukurta Fizinio ir technologijos mokslų centro Tribologijos laboratorijoje ir tobulinama bendradarbiaujant su verslu. Naujoji technologija jau sulaukė ir daugelio užsienio bendrovių dėmesio, tarp jų – ir tokių padangų gamybos milžinų kaip „Bridgestone“, „Goodyear“, „Michelin“, „Continental“.

„Bendradarbiaujant su kitais mokslininkais ir verslininkais, mums pavyko devulkanizacijos ir ozonavimo procesais iš senų padangų gumos išskirti aukštos kokybės

miltelių pavidalo žaliavą, pasižyminčią kaučiuko savybėmis ir tinkamą naujų padangų bei kai kurių kitų gumos dirbinių gamybai. Tai leidžia ne tik atpiginti naujojo gaminių savikainą, bet ir tausoti gamtos išteklius.

Naujoji technologija buvo sėkmingai patentuota pagal sutartį su lietuviško kapitalo įmone „Devulco“ ir toliau tobulinama jų partnerių bendrovėje „Gumos technologijos“. Latvijoje jau pastatytas būtent šiai technologijai skirtas gumos atliekų perdirbimo fabrikas, galintis pagaminti daugiau kaip 500 tonų produkcijos per mėnesį. Bendradarbiaudami su verslininkais, technologiją tobuliname ir siekiame pritraukti užsienio korporacijų investicijas į šią technologiją“, – sako dr. Svajus Asadauskas, vadovaujantis FTMC Tribologijos laboratorijai.

Pasak mokslininko S. Asadausko, tribologija yra mokslas apie trintį ir paviršius, kurie judėdami veikia vienas kitą. Būtent tribologiniai principai ir yra svarbiausi, siekiant gauti norimų dalelių paviršiaus savybių ir paskatinti reikiamas chemines reakcijas, nes vien susmulkinus gumą (pavyzdžiui, kriogeniškai – veikiant labai žema temperatūra), ji nebūtų tinkama padangų gamybai.

Naudojant devulkanizuotos gumos miltelius, sutaupoma gana brangių medžiagų – suodžių ir kaučiuko – sąskaita, todėl naujų padangų gamybai jų prireikia apie 30 proc. mažiau. Ne tokiems reikiams kitiems gumos gaminiams kaučiuko ir suodžių sąnaudas galima sumažinti net daugiau nei 70 proc. Naujosios technologijos paklausa turėtų dar labiau padidėti rinkoje, pakilus kau-

čiuko kainai, kuri tiesiogiai priklauso nuo naftos kainos. Jau šiuo metu naują FTMC technologiją domisi ne tik didieji pasauliniai padangų gamintojai, bet ir Izraelio bei Kinijos bendrovės. Tikimasi sulaukti ir kitų šalių verslininkų susidomėjimo.

Nors Lietuvoje nėra padangų gamintojų, bendrovė „Gumos technologijos“ jau naudoja šiuo metodu perdirbtas senas padangas izoliacinių plokščių ir kitų vietos rinkoje paklausių dirbinių gamybai. Automobilių ir sunkvežimių padangų perdirbimas yra ir rimtų ekologinių problemų sprendinys, nes senos padangos yra vienas problemiausių aplinkos taršos šaltinių, o užsidegus didesniai jų kiekiui net kyla ekologinės nelaimės. ■

MOKSLININKŲ PILIETINĖ POZICIJA

Dėl meno vertybių apsaugos Lietuvos edukologijos universiteto alumnų pareiškimas

Lietuvos edukologijos universiteto (LEU) alumnai, atsižvelgdami į susidariusią sudėtingą situaciją dėl meninių vertybių apsaugos Lietuvos edukologijos universitete, kreipiasi į atsakingas institucijas, galinčias padėti išspręsti šį klausimą. Iškilus realiam LEU sukauptų meno vertybių (centrinuose rūmuose esančių **iškilių asmenybių bareljefų, vardinių auditorijų, skulptūrų, paminklų, paveikslų, freskų salės, II rūmų freskų, paveikslų ir kt.**) išsaugojimo ateičiai pavojui, alumnai kreipėsi į Kultūros paveldo departamentą prie LR kultūros ministerijos, UNESCO generalinės direktorės patarėją akademiką prof. habil. dr. Algirdą Juškevičių, Europos komisiją, Valskybinę kultūros paveldo komisiją, UNESCO Lietuvos atstovybę, Lietuvos dailininkų sąjungą, kad būtų užtikrinta tinkama LEU esančių meno vertybių teisinė apsauga.

Atsižvelgiant į tai, kad nuo 2018 m. planuojama visiškai uždaryti LEU buvusį fizikos laboratorinį korpusą, nutraukiant jo eksploataciją, taip pat ir prieinamumą prie ten esančios freskų salės, alumnai pasiūlė šiame korpuse esamas laboratorijas ir patalpas pritaikyti mokslo edukacijos tikslais Lietuvos

Freska „Forumas“. Autorius – dailininkas Valerijus Zubriakovas. LEU alumnų nuotr.

mokyklų gimnazijų, kolegijų ir kitų ugdymo įstaigų moksleiviams.

LEU alumnai kreipėsi į LEU rektorių, kad šiame pastate – freskų salėje, būtų užtikrintas tinkamas klimatas ir apšvietimas, kad, uždarius šias patalpas, vis tik būtų sudaryta galimybė plačiai visuomenei patekti į freskų salę. Freskų salėje yra saugoma vienintelė Lietuvoje ir pasaulyje tokio tipo freska „Forumas“ (autorius – dailininkas Valerijus Zubriakovas), kurioje pavaizduoti matematikos ir fizikos pasaulinio lygio korifėjai, ir kurios tikslas – meninėmis priemonėmis ugdyti jaunųjų pedagogų ir mokinių istorinę savimone.

LEU alumnai taip pat išreiškė pageidavimą, kad viena iš amfiteatrinių auditorijų, esanti freskų salės aplinkoje, būtų pavadinta buvusio LEU rektoriaus akademiko fiziko Adolfo Jucio garbei.

„Mokslo Lietuvos“ pastaba: meno vertybių apsaugos problema iškilo ir kituose universitetuose, kurių patalpos, sumažėjus studentų arba uždarius kai kurias studijų programas, liko nenaudojamos ir nebepraeinamos akademinėi bendruomenei. Informuokite apie tokius atvejus, nes niekas kitas nepasirūpins jų apsauga. ■

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Valstybės strategija: prioritetų paininga ir svarbiausios veiklos kryptys (2)

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Vos tik užsiminus apie laimingos aktyvios visuomenės siekį, sprendimų priėmėjai suirzta. Atseit, tai labai nekonkreto, nes nenurodomi parametrai, kuriais tai galima išmatuoti. Vadinamoji „gerovės valstybė“ yra tik abstraktus vaizdinys, nes kiekvienas tą laimę suvokia kitaip. Vienam laimė – greitai sukaupti didelį kiekį pinigų, kitam – prisigerti iki „žemės graibymo“. Labiau susivokiantieji socialiniuose moksluose primena A. Maslow'o piramidę (1943), kurioje surikiuoti asmenybės poreikiai: fiziologiniai, saugumo, socialiniai, pagarbos ir savęs realizavimo. Tačiau visuomenės erozijos procesai rodo, kad efektyvių kompleksinių sprendimų paieškos ir jų įgyvendinimo atidėlioti nebegalima. **Sprendimai turi būti priimami dabar.**

Šiuo metu parengtų valstybės raidos ir šakinių strategijų, regioninės politikos ir savivaldybių strateginės plėtros dokumentų analizė rodo, kad **susipainiota** tarp gausybės prioritetų ir iniciatyvų. Kiekvienoje savivaldybėje rasime strateginės plėtros planų, kurių apimtis – nuo 85 iki 200 puslapių. Juose surašyta daugybė uždavinių, pradedant miesto gatvių dangos, vandens ir šilumos tinklų atnaujinimu, baigiant turizmo objektų sutvarkymu ir dviračių takų įrengimu. Milžiniškų dokumentų puslapiuose jie visi atrodo kone vienodai svarbūs, tačiau išskyla finansavimo klausimai (viskam trūksta lėšų). Dar pridėkite savivaldybėse veikiančių vietos veiklos grupių (VVG) strategijas, neretai viršijančias visą šimtą puslapių, strategines veiklos planus, atskirų institucijų ir kai kurių kitų NVO strategijas.

Kad ir kokią fenomenalią atmintį bei analitinius gebėjimus turėtų savivaldybės vadovai ir jiems talkinančios struktūros, niekas nepajęgtų nei jų išsaugoti atmintyje, nei vadovautis, priimant strateginius sprendimus. Toje „prioritetų ir uždavinių“ gausoje būtina išryškinti svarbiausias veiklos kryptis ir laukiamus rezultatus. Tokios strateginio planavimo metodikos, kurias yra parengę atitinkami Vidaus reikalų ministerijos skyriai ir kuriomis savivaldybės privalo vadovautis, jau seniai yra **atgyvenusios, nepraktiškos, neturincios aiškių orientyrų**, susijusių tiek su besikeičiančia geopolitine, tiek su nacionaline situacija. Šių dokumentų apimtį būtina sumažinti bent trigubai.

Strategijos kūrimas turi prasidėti nuo svarbiausių valstybės problemų identifikavimo ir šias problemas lemiančių priežasčių išryškino. Nei emigracija, nei alkoholizmas ir smurtas, nei iki valstybei ir tautai pražūtingos ribos išplitusi korupcija valdymo institucijose, nei savižudybės ir net pilietinio sąmoningumo praradimas nėra priežastys. **Visa tai yra tik labai prasto, nestrategiško valdymo pasekmės.** Kai valdymo institucijos yra susipainiojusios „prioritetų gausoje“, tai ir visuomenė blaškosi vertybių ir siekinių sistemose. Tai labai pavojinga situacija, nes moralinius ir kultūrinius orientyrus prarandanti visuomenė sparčiai degraduoja, virsdama į jokių ribų nepripažįstančią minią. Tokia visuomenės būseną tampa didžiausia grėsmė valstybės ir tautos saugumui.

Nuo to laiko, kai A. H. Maslow'as paskelbė pirmąsias publikacijas apie žmogaus poreikių piramidę, visuomenė labai pasikeitė. Tai dar suspėjo pastebėti ir pats šios teorijos kūrėjas. Dabar mes turime ne tik labai pasikeitusį pasaulio supratimą, bet ir radikalius pokyčius poreikių ir vertybių skalėse. Visuomenė dabar patiria prieštarą (daugiakryptį) spaudimą, kai atitinkamos ideologijos vis labiau kėsina į pačią žmogaus prigimtį, į šeimos, tautos ir valstybės, įstatymo ir laisvės, asmeninės atsakomybės ir net gyvenimo prasmės sampratą. Agresyvusis globalizmas (kurio nereikia painioti su globalizacija) bando primesti žmonijai unifikacijos ir standartizacijos, moralinių vertybių išstūmimo ir elgsenos suprimityvinimo tendencijas.

Žmonės gąsdinami net naujų technologijų (robotizacijos, dirbtinio intelekto) poveikiu, kai grasinama „išsilaužti“ ir mąstymo ir emocijų procesus ir juos kontroliuoti. Visuomenę dabar ypač bandoma įtikinti, kad nebėra nieko pastovaus, kad gyvename visuotinio nesaugumo aplinkoje, kai visa žmonija per kelias akimirkas gali žūti. Kaip vienin-

telė alternatyva mums brukama vienadienės gyvenamos – „čia ir dabar“ ideologija. Visuomenę bandoma įtikinti, kad nereikalinga jokia strategija. Išsilavinusių ir dorovinės orientacijos nepraradusių visuomenės grupių pasipriešinimui šioms apokaliptinėms tendencijoms tuoj pat bandoma prilipdyti „senamadiškumo“ ar kėsinosi į individo laisvę bei saviraišką etiketas.

Atsvara šioms purvinoms nužmoginimo kampanijoms yra **antropologinė strateginio valdymo metodologija**, traktuojanti žmogų, kaip unikalią (o ne standartizuotą) būtybę, kurios prasmingą būtį lemia ne **poreikių piramidė**, kurioje vieni poreikiai yra žemesni, o kitų tenkinimas įmanomas tik patenkinus pirmuosius, o **nedalomas socialinių orientacijų ir lūkesčių kompleksas**. Visi mes, gyvenantys šioje Žemėje, esame skirtingi ir turintys daug daugiau gebėjimų, nei iki šiol esame jų pastebėję. Kad galėtume visavertiškai save įprasinti, būtinas visapusiškas gyvybinių socialinių orientacijų supratimas ir sąmoningas apsisprendimas jomis vadovautis. Čia valstybės strateginis vaidmuo yra lemiamas. Nė viena šio lūkesčių komplekso dalis negali būti ignoruojama ar laikoma mažiau reikšminga už kitą. Šio komplekso grafine forma yra **ne piramidė, o žiedas**, kurio neįmanoma suskirstyti į dalis ir po to vėl bandyti jas sulipdyti.

Šių lūkesčių komplekso realizavimas ir sudaro **valstybės strategijos esmę**. Šį kompleksą sudaro: 1) būstas, 2) darbinės veiklos diversifikacija, 3) sveika gyvenama, 4) nuolatinė edukacija, 5) vertybių sistemos formavimas ir 6) asmens, jo turto bei verslo saugumas, kraštovaizdžio ir kultūros paveldo apsauga.

Būsto lūkesčių tenkinimas apima ne tik buto (pavyzdžiui, daugiabutyje) ar **sodybos** įsigijimą. Tai ir gyvenvietės bei regiono pasirinkimas, atsižvelgiant į aplinkos jautumą, susisiekimo galimybes, būsto išlaikymo sąnaudas ir kt. Tai lemia ir asmenybės **apsisprendimą**: pasitenkinti laikino „dežinio žmogaus“ ar savarankiško **savininko** statusu. Keičiasi ir pačios sodybos struktūra: joje atsiranda 3 ar net 4 savarankiškos funkcijos skirtos dalyms: 1) gyvenamųjų pastatų (šeimos nariams keičiantis gali atsirasti ir keli gyvenamieji namai); 2) ūkinės paskirties (sodyba neretai tampa ir verslo vieta); 3) relaksacinė ir rekreacinė zonos. Jokia naujiena – sodybą juosiančios vejos, gėlynai ar šeimos parkas, giminės istorijos zona ir kt. Sodyba kuriama šimtmečiams ir perduodama iš kartos į kartą. Šio teksto autoriui teko matyti tokias kompleksines paskirties sodybas, kurias sukūrė kelios tos pačios šeimos kartos per du šimtmečius. Šiandien tai – giminės susibūrimo vietos.

Pasaulyje yra susiformavę labai skirtingi šeimos sodybų tipai, besiremiantys ne tik ekonomiais, bet ir etnokultūriniais pagrindais, ilgametėmis tradicijomis, atspindintys tautos gyvenamos bruožus. Dabartinėje Lietuvoje formuojasi vadinamųjų „antrųjų namų“ koncepcija, kuria daugiausia vadovaujasi nuolat miestuose gyvenančios ir dirbančios šeimos. Tačiau daugiabučių būstų (butų) kategorija Lietuvoje nuo seno neturėjo gero vardo: miestų daugiabučiai dažnai buvo vadinami „barakais“, o kaimo – „kumetynais“.

Būstas yra pirmoji ir bene svarbiausia asmenybės egzistencijos sąlyga, suteikianti pastovumo ir savarankiškumo pojūtį. Šeimos namai neatsiejami nuo tokių sąvokų, kaip tėviškė, gimtinė, gimtasis kraštas. Judriame šiuolaikiniame pasaulyje niekas negali puoselėti vilčių, kad pavyks visai sustabdyti emigraciją, juo labiau – vidinę migraciją. Gyventojai palieka gimtinę ne tik todėl, kad nemato galimybių įgyvendinti savo lūkesčių. Nemažiau svarbios aplinkybės yra noras pažinti kitus kraštus, įgyti kitokį išsilavinimą ar imtis judraus tarptautinio verslo. Tačiau, turėdami savo sodybą, jie niekada nepasijus benamio klajūno (dabar madingai pavadintame „pasaulio piliečiu“) kailyje. Šeimos sodyba visada teiks galimybę sugrįžti, aplinkybėms pasikeitus.

Būsto problema – ypač aktuali jaunoms šeimoms. Tačiau ar daug savivaldybių turi parengusias programas šiai strateginei problemai spręsti? (*Tęsinys – kitame numeryje*)

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Paskirta Valstybės Nepriklausomybės stipendija. Sausio 29 d. Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo komisija, išnagrinėjusi pateiktas kandidatų paraiškas, nusprendė Valstybės Nepriklausomybės stipendiją skirti dr. Norbertui Černiauskui. Norbertas Černiauskas gimė 1984 m. balandžio 9 d. Utenoje. Baigė Anykščių Antano Vienuolio gimnaziją. Studijavo Vilniaus universitete. Dirbo istorijos ir pilietiškumo pagrindų mokytoju Vilniaus r. Paberžės „Verdenės“ gimnazijoje (2007–2009), Utenos apskrities šaulių 9-osios rinktinės vado pavaduotoju (2009–2012), moksliniu ekspertu Utenos kraštotyros muziejuje (2012–2013). Nuo 2013 m. yra Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto Naujosios istorijos katedros lektorius.

N. Černiauskas Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo komisijai pateikė projektą „Gerovės valstybės vizija ir jos kūrėjai Lietuvos Respublikoje 1918–1940 metais“. Projekto tikslas – ištirti 1918–1940 m. Lietuvos Respublikos socialinės politikos teoretikų ir praktikų indelį, kuriant gerovės valstybės užuomazgas, ir sudaryti kolektyvinę socialinės politikos kūrėjų biografiją.

Valstybės Nepriklausomybės stipendija skiriama humanitarinių ir socialinių mokslų sričių jauniems mokslininkams už Lietuvos valstybingumo stiprinimui svarbius mokslo tyrimus, su jais susijusią visuomeninę veiklą ir mokslo populiarinimo darbus bei konkursui stipendijai gauti pateiktą įgyvendinti mokslinio tyrimo projektą. Valstybės Nepriklausomybės stipendija įteikiama kiekvienų metų kovo 11 d. – Lietuvos Nepriklausomybės atkūrimo dieną.

Dėl moksleiviams ir pedagogams organizuojamų lytinio švietimo mokymų. Seimo narys Rimantas Jonas Dagys kreipėsi į švietimo ir mokslo ministrę Jurgitą Petrauskienę, prašydamas atsakymų dėl VŠĮ „Ivairovės ir edukacijos namai“ organizuojamų mokymų lytinio švietimo temomis. R. J. Dagys teigia, kad klausimai kilo dėl tėvų ir pedagogų susirūpinimo, kad mokyklose lankosi neformalaus lytinio švietimo atstovai, kurie dėsto galimai švietimo ir mokslo ministro patvirtintos Sveikatos ir lytiškumo ugdymo bei rengimo šeimai bendrosios programos neatitinkančią informaciją. „Suaugę žmonės turi prisiimti atsakomybę ir nuspręsti, ko norime išmokyti jaunuomenę: žongliruoti lytimi ir lengvabūdiškai santykiuoti, kadangi galima apsaugoti nuo ligų ir nėštumo, ar lytiniais santykiais užsiimti suprantant savo ir kito žmogaus vertę, moralinę atsakomybę už savo veiksmus, orientuojantis į ilgalaikius santykius“, – teigia Seimo narys. Pasak R. J. Dagio, „tėvai ir pedagogai informuoja, kad Viešosios įstaigos viešai pateikiama medžiaga yra pagrįsta LGBT nuostatomis ir mokymu apie „socialinę lytį“, „galimybę išbandyti įvairius lytinės tapatybės ir nestereotipinius lyties raiškos būdus“. Joje teigiama, kad „svarbu, kad vaikai suprastų savo socialinės lyties tapatybę ir tai, kad jie neprivalo tilpti į binarės lyčių sistemos rėmus“, ir pan. „Tai kelia rūpestį, ar pedagogai ir ypač moksleiviai už mokinių krepšelio lėšas nėra mokomi dalykų, kurie prieštarauja pačios ministerijos patvirtintoms nuostatomis ir valstybės tikslams šioje srityje“, – klausia Socialinių reikalų ir darbo komiteto narys.

Rasti lėšų knygų leidybai apie 1949 m. vasario 16 d. deklaracijos signatarus. Seimo narys Laurynas Kasčiūnas kreipėsi į kultūros ministrę Lianą Ruokytę-Jonsson ir krašto apsaugos ministrą Raimundą Karoblį, prašydamas atsižvelgti į Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio (LLKS) Tarybos 1949 m. vasario 16-osios Deklaracijos reikšmę Lietuvos valstybės tęstinumui ir surasti galimybę skirti lėšų knygų serijos apie 1949 m. vasario 16 d. deklaraciją pasirašiusius asmenis: Joną Žemaitį-Vytautą, Adolfą Ramanauską-Vanagą, Juozą Šibailą-Merainį, Petrą Bartkų-Žadgailą, Aleksandrą Grybiną-Faustą, Leonardą Grigonį-Užpalį, Vytautą Gužą-Kardą ir Bronių Liesį-Naktį leidybai.

„Informacijos ir mokomosios medžiagos apie LLKS Tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaracijos signatarus trūkumas buvo pastebimas nuolat. Sovietinės okupacijos metais informacija apie LLKS deklaraciją buvo slepiama, dėl ko užaugo karta, nieko nežinanti apie šį istorinį įvykį ir jame dalyvavusius asmenis. Tokia padėtis lemia ir tai, kad informacija apie Lietuvos valstybei nusipelnčius asmenis viešojoje erdvėje yra lengvai manipuliuojama – visuomenė yra neatspari trečiųjų šalių skleidžiamai propagandai“, – komentavo Seimo narys.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

Užtikrinti Lietuvos televizijos transliavimą lietuvių gyvenamose Lenkijos vietovėse. Seimo nariai – Laurynas Kasčiūnas, Žygmantas Pavilionis, Audronius Ažubalis ir Paulius Saudargas kreipėsi į Lietuvos Respublikos susisiekimo ministrą Roką Masiulį, Lietuvos radijo ir televizijos generalinį direktorių Audrių Siaurusevičių ir Lietuvos radijo ir televizijos centro generalinį direktorių Remigijų Šerį, prašydami užtikrinti LRT kanalų transliavimą lietuvių gyvenamose Lenkijos vietovėse.

Pasak parlamentarų, nors dauguma lietuvių kilmės Lenkijos Respublikos piliečių gyvena netoli pasienio su Lietuva įsikūrusiose gyvenvietėse, dalyje jų Lietuvos televizijų programos kol kas nėra transliuojamos. Tai

ypač aktualu Suvalkų mieste gyvenantiems Lenkijos lietuviams. Tokia situacija mažina galimybes šioje šalyje gyvenantiems lietuviams sužinoti apie įvykius Lietuvoje, taip pat domėtis Lietuvos kultūrinio gyvenimu.

L. Kasčiūno teigimu, dėl lietuviškų kanalų retransliacijos nebuvimo didelė dalis Lenkijos lietuvių faktiškai neturi galimybės domėtis Lietuvos aktualijomis. Be to, dauguma Lietuvoje sukurtų kino filmų rodomi tik Lietuvos kino teatruose ir televizijos kanaluose. Todėl Lenkijos lietuviai turi ribotas galimybes susipažinti su Lietuvos kinematografija. „Galimybė Lenkijos lietuviams žiūrėti lietuviškus televizijos kanalus yra viena iš priemonių, siekiant, kad kitose šalyse gyvenantys lietuvių kilmės asmenys turėtų geresnes galimybes išmokti lietuvių kalbą. Nors Lenkijoje veikia mokyklos, kuriose

dėstoma lietuvių kalba, tačiau, gyvendami šioje šalyje, lietuviškų mokyklų abiturientai turi ribotas galimybes pritaikyti mokykloje įgytas taisyklingos lietuvių kalbos žinias ir dėl šios priežasties dalis jų rizikuoja prarasti savo lietuvišką tapatybę“, – pabrėžė Ž. Pavilionis.

Laikas stabdyti nežabotą miškų išpardavimą. Pastaruoju metu paaiškėjo, kad ne tik žemės ūkio paskirties žemė superkama dideliais kiekiais, galimai apeinant įstatymus, bet taip pat ir miško žemė „parceliuojama“ neribotai, nes Aplinkos ministerija nemato reikalo įvesti kokius nors saugiklius. Vienas iš pavyzdžių, kai Lietuvoje atskiros galingos korporacijos dideliais kiekiais superka mūsų šalies miškus: Švedijos baldų pramonės ir prekybos grupė „Ikea“ jau galimai įsigijo 15 tūkst. hektarų Lietuvos

miškų, panašų miškų plotą jau įsigijo ir kita bendrovė „Eurofbrest“. „Vyriausybei reikėtų susirūpinti, ar tokiais kiekiais parduodant miškus, įkūrus vieną miškų valdymo įmonę, mūsų girios „nesubėgs“ į vienas rankas. Žemės sukonzentravimu tūkstantiniuose vieno savininko plotuose susirūpinta pavėluotai. Visuomenė, žiniasklaida turi atidžiai stebėti – ar po kurio laiko nepasigirs balsų, kviečiančių į centralizuotą miškų valdymą įsileisti „privatų investuotoją“. Gal savą, gal svetimą, ir pradėti masinį miškų kirtimą. Ypač tai svarbu pasienio zonose, kai mūsų šalies juridiniai asmenys, šiose teritorijose supirkę didelius miškų plotus, vėliau galimai juos akcijų pavidalu parduos nedraugiškos užsienio šalies investuotojams. Tai galėtų kelti grėsmę šalies saugumui“, – pažymi K. Starkevičius. ■

ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTERIJOS PRANEŠIMAI

ŠVIETIMO
IR MOKSLO
MINISTERIJA

Ministerija paskirstė lėšas dėstytojų ir mokslininkų atlyginimų didinimui. Švietimo ir mokslo ministerija, kaip planuota, paskirstė papildomas valstybės biudžeto lėšas – iš viso beveik 23 mln. eurų – dėstytojų ir mokslininkų atlyginimams didinti. Tai leis juos pakelti vidutiniškai 20 proc. Lėšos paskirstytos atsižvelgiant į du kriterijus: **aukštųjų mokyklų mokslo veiklos rezultatus ir valstybės finansuojamų studijų vietų skaičių.**

Iš 23 mln. eurų sumos universitetams atitenka 17,2 mln. eurų, kolegijoms – 3 mln. eurų, mokslinių tyrimų institutams – 2,8 mln. eurų. Gavusios papildomą finansavimą atlyginimams kelti, aukštosios mokyklos,

būdamos autonomiškos, pačios spręš, kaip nustatyti ir didinti atlyginimus skirtingoms pareigybėms. Tačiau, pasak G. Viliūno, ministerija prašo aukštųjų mokyklų šias lėšas naudoti preciziškai ir tikslingai, todėl prašys aukštųjų mokyklų tarybų sprendimų dėl atlyginimų didinimų ir sieks atskaitomybės dėl lėšų atlyginimams kelti panaudojimo.

Preliminariais švietimo ir mokslo ministerijos skaičiavimais (palyginus su 2017 m. ir įvertinus bazinio pareiginės algos dydžio padidėjimą nuo 2018 m. sausio 1 d.), 20 proc. padidėjimas vidutiniškai sudarytų: visu etatu dirbančio profesoriaus, vyriausiojo mokslo darbuotojo – maždaug 248 eurus, docento, vyresniojo mokslo darbuotojo – 200 eurų, lektoriaus, mokslo darbuotojo, tyrėjo, mokslininko stažuotojo – 171 eurą, asistento, jaunesniojo mokslo darbuotojo – 117 eurų. 2017 m. pirmą kartą nuo 2008 m. didėjo mažiausiai uždirbančių mokslininkų atlyginimai. Tam iš valstybės biudžeto papildomai buvo skirta 3,1 mln. eurų.

Tobulinti švietimo sistemą. Lietuva pir-

mau Europoje, 30–34 m. amžiaus grupėje turėdama daugiausia aukštąjį išsilavinimą įgijusių žmonių – 58,7 proc. (ES vidurkis – 39,1), šalyje nedaug jaunų žmonių, neįgijusių vidurinio išsilavinimo (tik 4,8 proc., ir tai yra antra vieta ES po Kroatijos). Tačiau mūsų valstybei reikia stipriai pasitempti gerinant prastus 15-mečių mokinių skaitymo, matematinio ir gamtamokslinio raštingumo gebėjimus, mažinant didelius skirtumus tarp miesto ir kaimo mokyklų, populiarinant profesinį mokymą. Taip pat šalies investicijos, skiriamos švietimui, neefektyvios. Tokie duomenys pateikti EK 2017 m. švietimo ir mokymo stebėsenos apžvalgoje.

EK ataskaitoje pažymima, kad Lietuvoje sparčiai auga ikimokyklinio ugdymo apimtys – vaikų darželių jau lanko 90,8 proc. mažamečių, ir su šiuo rodikliu artėjame prie numatytojo ES tikslo – 95 proc. Ataskaitoje nurodoma, kad socialinė ir ekonominė padėtis bei mokyklos vieta daro didelį poveikį mokinių pasiekimams. **Mokinių, priklausančių žemiausiam socialiniam**

sluoksniui ir gyvenančių kaimo vietovėse, pasiekimai yra prastesni.

Mažėjant mokinių, jų ir mokytojų santykis nuolat išlieka vienas iš mažiausių ES. Lietuvoje, kurioje mokytojai sudaro beveik 10 proc. visų dirbančių asmenų, mokytojų koncentracija tarp Europos aktyvių gyventojų istoriškai išlieka viena didžiausių. Mokytojų demografinė struktūra kelia susirūpinimą, nes daug vyresnio amžiaus mokytojų, 87,5 proc. visų mokytojų, sudarė moterys, o jaunimas nesirenka gamtos mokslų dalykų, ypač fizikos ir chemijos, pedagoginių studijų.

Ataskaitoje sakoma, kad Lietuva tebeturi lyčių požiūriu neproporcingą aukštojo mokslo sistemą. Lietuvos moterys yra labiausiai kvalifikuotos Europoje. Aukštojo mokslo laipsnį turi 68,8 proc. moterų ir 48,1 proc. vyrų. Taip pat tebėra prasti suaugusiųjų mokymosi rodikliai. Lietuvoje 2016 m. mokėsi 6 proc. suaugusiųjų, o ES vidurkis buvo 10,8 proc. *Parengta pagal LR švietimo ir mokslo ministerijos Komunikacijos skyriaus pranešimus* ■

Mokslininkų teisė ir pareiga kurti valstybės strategiją Kas atėmė šią teisę iš akademinės bendruomenės ir kaip ją susigrąžinti?

Doc. dr. Raimundas Dužinskas

Koks buvo iš tikrųjų mokslo vaidmuo, formuojant Lietuvos ekonominę politiką? Gerai besitvarkančioje visuomenėje mokslas turi būti vienu iš ekonominės politikos formuotojų – greta politinio elito, verslo interesų grupių, veikiančių per lobistus, asocijuotas struktūras, arba politinės korupcijos būdais perkančių įstatymus.

Dar pridėkime nevyriausybinės organizacijos, žiniasklaidą, ir, be abejo, tarptautines institucijas, kurių vaidmuo anaipol ne visada yra naudingas valstybei.

Pirmaisiais Nepriklausomybės metais mūsų to meto mokslo vaidmuo tikrai buvo ryškus. Prisiminkime **Ekonominio savarankiškumo koncepciją**, vėliau virtusią įstatymu, didžiulę grupę ekonomistų, rengusių tą koncepciją. Kai kurių iš jų vardais pavadintos Seimo salės. Pamename Kazimierą Antanavičių, gal kiek mažiau Stasį Uosį, Vladą Terlecką ir daugybę kitų.

Pirmaisiais Nepriklausomybės metais Lietuvai integruojantis į tarptautines institucijas, ekonominėje politikoje akivaizdžiai stiprėjo neoliberalų spaudimas. Beveik visi pamiršo dokumentą „Ekonominės politikos memorandumas“, tarnavusį kaip gairės to meto ekonominei politikai. Aš tuo metu kaip tik grįžau iš stažuotės Nyderlanduose ir klausiau savo kolegų ekonomistų, su kuriais dar

Sąjūdžio laikais buvome Jaunųjų ekonomistų klubo nariais, kas iš jų dalyvavo rengiant šį dokumentą. Atsakymas buvo toks: tik Tarptautinio valiutos fondo ekspertai. Jau vėliau, man dirbant Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijoje, mes su kolegomis parengėme lyginamąją analizę, išbraukdami iš teksto žodį „Lietuva“ ir įrašydami Bulgariją, Latviją ar Albaniją. Niekas nepasikeitė. Viskas ėjo viena vaga. Ta viena vaga, kaip mes sakydavome su kolega iš Latvijos (estų atstovas nelabai norėjo kalbėti), buvo trys „ne“ – ne paramai, ne subsidijoms, ne importo tarifams. Šis požiūris ir nugalėjo.

Čia buvo mūsų ekonominės politikos pradžia. Ar buvo bandymų atsispirti? Jie buvo nepopuliarūs. Žmogus toje itin politizuotoje aplinkoje su kitokiomis ekonominėmis pažiūromis buvo kalamas prie sienos. Itin retas dokumentas buvo išspausdintas laikraštyje „Atgimimas“, autoriai – akad. Raimundas Rajeckas ir ministras Julius Ve-

selka (abu jau mirę). Šiuo įstatymu norėta apibrėžti valstybės galias ekonomikoje ir verslo laisvės ribas. To įstatymo pagrindu, kaip rašo patys autoriai, turėjo būti kuriama savarankiškos ekonominės politikos teisinė bazė. Deja, šis įstatymas buvo palaidotas vienos komisijos stalčiuje. Tai – ne sąmokslas, apie tai rašo patys įstatymo autoriai.

Kaip viskas vyko toliau? Mūsų ekonominę politiką apibrėžė narystė tarptautinėse organizacijose. Prieš tai: stojimas į jas, derybiniai reikalavimai. Kaip žinia, stojome į Pasaulinę prekybos organizaciją, kurios reikalavimai buvo gana kieti. Tarptautinio valiutos fondo įtakos pavyko kažkiek atsikratyti, kai mes jiems grąžinome skolas. Kad ir kaip būtų, tarptautinių institucijų vaidmuo buvo pernelyg didelis, ignoruojant visą nacionalinę specifiką.

O kaip yra dabar? Antai penkioliktos

Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro 8-oji ataskaitinė konferencija

Konferencijos dalyviai Žemdirbystės institute

LR Seimo pirmininkas prof. dr. Viktoras Pranckietis (dešinėje) įteikia Lietuvos trispalvę Sodininkystės ir daržininkystės instituto direktoriui dr. Audriui Sasnauskui

Gintarė Naujokienė

2018 m. sausio 24–26 d. įvyko Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centro mokslinė ataskaitinė konferencija „Agrariniai ir miškininkystės mokslai: naujausių tyrimų rezultatai ir inovatyvūs sprendimai“, sulaukusi ne tik mokslininkų, bet ir praktikų bei politikų dėmesio.

Reformos ir pokyčiai

Pradėdamas konferenciją, Centro direktorius akademikas prof. habil. dr. Zenonas Dabkevičius pasidžiaugė, kad, nors teko dirbti mokslo ir studijų reformų kontekste, praėjusių metų veiklos rezultatai – geri. Leidiniuose, turinčiuose aukštą citavimo indeksą, paskelbta per 80 mokslinių publikacijų, vykdyta beveik 90 projektų, atlikta daugiau nei 100 Lietuvos ir užsienio ūkio subjektų užsakymų.

Apie mokslinių tyrimų institutų vertinimą, siekiant gerinti mokslinės veiklos kokybę, papasakojo Švietimo ir mokslo ministerijos Mokslo skyriaus vedėja dr. Vilma Popovienė. Nuo šiol vyks kasmetinis formalus mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros (MTEP) vertinimas, kurį organizuos Lietuvos mokslo taryba. Kas penkeri metai bus vykdomas tarptautinis ekspertinis vertinimas, kurį vykdys Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras (MOSTA). Su šiuo vertinimu susietas ir mokslinių tyrimų institutų finansavimo modelis – 60 proc. lėšų skiriama pagal ekspertinį, 40 proc. – pagal formalųjį vertinimą.

Žemdirbystės instituto ir regioninių filialų veiklos rezultatai

Pirmą konferencijos dieną mokslinės veiklos vertinimo temą pratęsė ir Žemdirbystės instituto direktorius dr. Gintaras Brazauskas. Jo pranešime akcentuoti svarbiausi mokslinės veiklos vertinimo objektai: tarptautiniai projektai, MTEP užsakymai ir publikacijos bei sukurtos naujos veislės. Instituto direktorius didelį dėmesį skyrė mokslinės veiklos produktyvumui aptarti. Straipsnių, paskelbtų leidiniuose, referuojamuose ir turinčiuose citavimo indeksą duomenų bazėje „Clarivate Analytics Web of Science“, yra mažiau nei prieš kelerius metus. Tačiau buvo orientuojamasi ne į kiekybę, o į kokybę – aukštesnio lygio mokslinius žurnalus. Direktorius pasidžiaugė tiek tarptautinių, tiek nacionalinių projektų, pradėtų 2017 m., gausa.

Pirmąją renginio dieną pristatyti trijų ilgalaikių programų – „Žemės ūkio ir miškų dirvožemių našumas bei tvarumas“ (vadovas – dr. Virginijus Feiza), „Kenksmingieji organizmai agro- ir miško ekosistemose“ (vadovė – dr. Roma Semaškienė) ir „Augalų biopotencialas ir kokybė daugiavoniam panaudojimui“ (vadovė – dr. Žydrė Kadžiulienė) rezultatai. Mokslinių tyrimų ataskaitų metu diskutuota dėl augalų žiemojimo ir jų ligų, energinių augalų, naujų augalų veislių, sėjomainų poveikio derliui ir dirvožemiui, skirtingų žemės dirbimo sistemų, įvairių organinių trąšų ir kitomis aktualiomis temomis.

Miškų instituto direktorius dr. Marius Aleinikovas

Miškų instituto veiklos rezultatai

Sausio 25 d. Miškų institute Rimantas Prūsaitis, nuo 2018 m. pradėjęs veikti valstybės įmonės – Valstybinių miškų urėdijos, vyriausiasis patarėjas, pratęsė reformų temą, tik šįkart apie miškų urėdijų reformą. Renginio svečias išreiškė viltį, kad visi pasikeitimai bus naudingi. Jis užtikrino, kad ir toliau miškininkai praktikai bendradarbiaus su mokslininkais, kad būtų pasiekta abiem pusėms naudingų rezultatų.

Aktualiausią 2017 m. informaciją apie Miškų instituto projektus, jų finansavimą, žmogiškuosius išteklius ir mokslo produkciją pateikė instituto direktorius dr. Marius Aleinikovas. Jis akcentavo, kad Miškų instituto mokslininkai laimėjo Aukšto lygio tyrėjų grupės mokslinių tyrimų projekto dotaciją, paskelbta publikacija, kurios citavimo indeksas siekia 7,33.

Žemdirbystės instituto direktorius dr. Gintaras Brazauskas

Antrą konferencijos dieną aptarta miško gyvūnų (šernų, bebrų, kurtinių) populiacijų kontrolės ir išsaugojimo svarba, medžių kenkėjų ir ligų plitimo tendencijos besikeičiančio klimato sąlygomis, su krituliais ir dirvožemio patenkančių teršalų poveikis miško ekosistemoms. Renginio dalyviai itin sudomino pranešimas apie medienos išteklių naudojimo galimybes.

Sodininkystės ir daržininkystės instituto veiklos rezultatai

Sausio 26 d. Sodininkystės ir daržininkystės institute apsilankė LR Seimo Pirmininkas prof. dr. Viktoras Pranckietis. Įteikdamas Lietuvos trispalvę instituto direktoriui, jis pabrėžė, kad kokybiški mokslo rezultatai – svarus indėlis į Lietuvos gerovę, kurią kartu sukū-

rėme per 100 Lietuvos Valstybės atkūrimo metų. Žemės ūkio ministerijos Žemės ūkio gamybos ir maisto pramonės departamento direktorius Rimantas Krasuckis taip pat pabrėžė mokslo, ypač sodininkystės, svarbą. Reikalingi tiek fundamentiniai, tiek taikomieji tyrimai. Siekiant efektyviau ūkininkauti, būtina remtis mokslinių tyrimų rezultatais.

Sodininkystės ir daržininkystės instituto direktorius dr. Audrius Sasnauskas su renginio dalyviais pasidalijo instituto 2017 m. svarbiausiais moksliniais pasiekimais – projektų, publikacijų ir mokslininkų tarptautinių išvykų gausa. Akcentuoti ne tik mokslinės veiklos rezultatai, bet ir sustiprėjęs bendradarbiavimas su verslu. Praėjusiais metais išaugo sutarčių su Lietuvos ūkio subjektais skaičius. Tai rodo, kad Vaisių ir daržovių perdirbimo technologijų modeliavimo atviros prieigos centre (Sodų g. 5, Babtai, Kauno r.) yra moderni ir paklausi įranga, atitinkanti rinkos poreikius.

Trečiąją konferencijos dieną buvo pristatyti ilgalaikės mokslo programos „Žemės ūkio ir miškų augalų požymių bei savybių genetinės prigimties tyrimas, genotipų kryptingas keitimas šiuolaikinėms veislėms kurti“ (vadovai – prof. habil. dr. Vidmantas Stanys ir doc. dr. Vytautas Ruzgas) rezultatai. Aptartos aktualios sodo ir daržo augalų tyrimų temos: augalų fotofiziologija, genetika, veislių produktyvumas, trąšų poveikis augalams, jų derliui ir dirvožemiui ir kt.

Visi svarbiausi praėjusių metų pasiekimai paskelbti Centro veiklos ataskaitoje. Leidinį galite rasti adresu: www.lammc.lt / Mokslo žurnalai ir leidiniai/Veiklos ataskaitos.

GIMTOSIOS KALBOS SVETAINĖ

Kalbos jausmas

Gimtoji kalba skiriasi nuo išmoktos užsienio kalbos pirmiausia tuo, kad ją tiesiog jaučiame. Baisu, kai šį jausmą prarandame arba jo net neišsugdomė. Tada tik atrodo, kad kalbame, pavyzdžiui, lietuviškai, bet mūsų vartojami žodžių junginiai rodo, kad nesuvokiame, ką jie iš tikrųjų reiškia. Nesuprantame, kad tai, ką pasakėme, yra absurdas, visiškai nesąmonė.

Bene dažniausiai dabar girdimi tokios nesąmonės pavyzdžiai yra „sugrįžk atgal“

arba „atsigręžk atgal“. Antai koncerte arba televizoriaus ekrane dainininkas visa gerkle plėšia: „Aš negaliu sugrįžti atgal...“ Taip ir norisi patarti: „Tai sugrįžk pirmyn!!!“ Nejaugi taip kalbantis žmogus nesuvokia, kad jau pirmasis žodis viską pasako, pavyzdžiui, „Aš negaliu sugrįžti.“

Anglų kalboje, kai kam nors norime pasakyti „Sugrįžk“, vartojame du žodžius: „Come back“. Bet lietuvių kalboje antrojo žodžio „atgal“ visai nereikia. Nereikia to „atgal“ ir kai sakome „atsigręžk“.

Fizikas Rimas Kriščiokaitis: išeitis – visuotinis branduolinis nusiginklavimas

Konektikoto (*Connecticut, USA*) valstijos laikraštis „The Hartford Courant“ išspausdino „Mokslo Lietuvos“ skaitytojams jau pažįstamo lietuvių mokslininko, branduolinės fizikos tyrėjo prof. Rimo Kriščiokaičio (*Raymond Krisst*) pasiūlymą visiškai atsisakyti branduolinio ginklo. Reaguodamas į Šiaurės Korėjos keliamą grėsmę ir JAV Prezidento atkirtį, kad Šiaurės Korėjai

bus atsakyta ugnimi, mokslininkas ragina sugrįžti prie ne kartą minėto pasiūlymo sunaikinti visus pasaulyje esančius branduolinius ginklus. Jis rašo, kad „tai nėra lengva, bet įgyvendinama užduotis, įtraukiant visas valstybes ir religines organizacijas. Todėl žmonės, kurie sėkmingai įvykdė šią idėją, būtų verti Nobelio Taikos premijos. Trumpai tariant, JAV ir kitos valstybės turi inicijuoti naują užsienio politiką, kaip spręsti tarptautinius konfliktus“.

Mokslininkas teigia, kad fizikai, kurie sukūrė branduolines technologijas, negali būti kaltinami už jų destruktivų panaudojimą: „Fermis, Oppenheimeris, Otto Hahn, Lise Meitner, Teller, Wigner ir Chadwick buvo darbštūs tyrėjai, kurių darbai gali būti pritaikyti daugelyje kitų sričių. Bet branduolinių ginklų turi nelikti. Jie gali nužudyti ar sužaloti daugybę nekaltų žmonių. Šie ginklai yra žudikai.“

Laikraščio „The Hartford Courant“ faksimilė su R. Kriščiokaičio straipsniu

LIETUVIŲ IŠEIVIJA – LIETUVAI

Iš Amerikos į gimtinę atkeliavo tautiečio biblioteka

Audronė Berezauskienė

Praėjusių metų pabaigoje iš Amerikos į Anykščius atsiųsta tautiečio, garsaus gydytojo, mokslininko, visuomenininko, šviesaus atminimo profesoriaus dr. Juozo Meškauskas asmeninė biblioteka. 22 dėžėse ne tik knygos, bet ir periodiniai leidiniai, įvairi korespondencija, padėkos raštai, skaitytų pranešimų tekstai, straipsnių ir knygų rankraščiai, oficialių dokumentų kopijos, jo išsilavinimą, profesinę ir visuomeninę veiklą liudijantys dokumentai. Daugiau kaip 700 fizinių vienetų leidinių nuo šiol bus saugomi Anykščių L. ir S. Didžiulių viešojoje bibliotekos Krašto dokumentų ir kraštotyros skyriuje.

Asmeninės bibliotekos savininko gyvenimo ir veiklos broožai

Prof. dr. J. Meškauskas asmenybės portretas – didingas ir gana sudėtingas. Jis gimė

Profesorius Juozas Meškauskas

1906 m. Vajėšių kaime (Anykščių r.) ūkininkų šeimoje, mokėsi Debeikių pradžios mokykloje, 1923 m. baigė Anykščių vidurinę mokyklą, 1923–1927 m. mokėsi Ukmergės gimnazijoje, 1927–1933 m. studijavo Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakultete ir įgijo gydytojo išsilavinimą.

Dar būdamas moksleiviu, jis įsitraukė į ateitininkų veiklą, nes ši organizacija atitiko jo religinius idealus. Nuo 1929 m. J. Meškauskas buvo ateitininkų „Gajos“ korporacijos pirmininkas, nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo universiteto studentų ateitininkų sąjungos pirmininkas. 1929 m. gruodį už ateitininkų veiklą jis buvo suimtas ir 44 dienas kalintas Varniuose.

1937 m. gydytojas apsigynė disertaciją „Skrandžio ir dvylikapirštės žarnos opų ankstyvos diagnostikos ir gydymo klausimu“ ir gavo medicinos daktaro laipsnį. 1938 m. stažavosi Vienoje (Austrija) ir Berlyne (Vokietija). 1939–1941 m. Juozas Meškauskas buvo Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakulteto privatdocentas ir docentas, 1941–1944 m. – profesorius, Vidaus ligų klinikos vedėjas ir paskutinis VDU Medicinos fakulteto dekanas. Jis pirmasis pradėjo dėstyti gastroenterologijos kursą studentams.

Hitlerinės okupacijos laikotarpiu Juozas Meškauskas priklausė slaptam sukilimo komitetui. Jo iniciatyva Medicinos fakultetas veikė ir tuo metu, kai vokiečių okupacinė valdžia studijas universitete nutraukė. Kaip universiteto Senato narys jis 1942 m. buvo kalinamas už tai, kad atsisakė leisti vokiečiams mobilizuoti studentus į karinę tarnybą.

1944 m. vasarą, lydėdamas vokiečių evakuojamą Medicinos fakulteto turtą, dekanas pasitraukė į Vokietiją. Berlyne jis buvo paskirtas Kempfenhauzo (*Kempfenhausen am Starnberger See*) vokiečių ligoninės Vidaus ligų skyriaus vedėju. Vėliau jam teko vadovauti Vidaus ligų skyriui karo pabėgėlių ligoninėje Augsburgėje.

Anykščių bibliotekoje gautą siuntą apžiūri bibliotekos darbuotojai: B. Venteraitienė, direktorius R. Kutka ir J. Skačkauskienė. V. Matelienės nuotr.

Nuo 1949 m. vasaros Juozas Meškauskas įsikūrė ir iki gyvenimo pabaigos gyveno Jungtinėse Amerikos Valstijose. Gavęs teisę verstis privačia gydytojo praktika, dirbo gydytoju Čikagoje (Iliojaus valstija), rūpinosi lietuvių gydytojų aklimatizacija. 20 metų dirbo Alkoholikų ir narkomanų gydymo institute medicinos direktoriumi.

Profesorius aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje: 1946–1948 m. buvo Lietuvių tremtinių gydytojų sąjungos pirmininkas, 1949 m. – Tarptautinės tremtinių gydytojų sąjungos komiteto narys, 1949–1957 m. – Ateitininkų federacijos tarybos pirmininkas, Iliojaus valstijos lietuvių gydytojų draugijos pirmininkas, Lietuvių medicinos muziejaus Čikagoje garbės kuratorius. Be to, jis buvo Lietuvių katalikų mokslo akademijos narys, dirbo Amerikos lietuvių taryboje, Vyriausia-

jame Lietuvos išlaisvinimo komitete, Lietuvių krikščionių demokratų sąjungoje.

Prof. dr. Juozo Meškauskas leidybinė veikla

Per visą savo ilgametę gydytojo praktiką J. Meškauskas išspausdino nemažai medicinos mokslinių straipsnių, buvo Amerikos lietuvių laikraščių „Draugas“, „Tėvynės sargas“ ir „Lietuvių enciklopedijos“ bendradarbis. Patarimais ir pinigais prisidėjo prie Nepriklausomos Lietuvos seimų protokolų išleidimo Čikagoje. 1989 m. „Kseroksu“ buvo išspausdinta 18 tomų po dešimt kopijų (*pastaba: „Kseroksas“ – dauginimo, kopijavimo prietaisas*). Profesorius išsaugojo savo asmeninėje bibliotekoje vieną iš tų dešimties komplektų.

Iš Amerikos į gimtinę atkeliavo tautiečio biblioteka

Prof. J. Meškausko asmeninėje bibliotekoje: rankraščiai, knygos, straipsniai

■ Atkelta iš 6 p.

J. Meškauskas dirbo su korporacijos „Gaja“ nariais, vėlesnių kartų išeiviams, daug rašė politikos, ideologijos klausimais. Mokslininkas parengė ir išleido keletą medicinos knygų: „Skrandžio ir dvylikapirštės žarnos ankstyvos diagnostikos ir gydymo klausimu“ (Kaunas, 1937); „Diabeto problema ir jo gydymas dabartiniu metu“ (Kaunas, 1939); „Žalių vaisių ir daržovių dieta vidaus ligose“ (Kaunas, 1939); „Elektrokardiografijos pagrindai“ (Vokietija, Nördlingen, 1947); „Gimdymų kontrolės klausimas“ (Roma, Italija, 1964); „Medicina senovės Lietuvoje ir vėlesniais laikais“ (Roma, Italija, 1987). Kartu su Vytautu Bagdanavičiumi dr. J. Meškauskas parengė leidinį „Kuršaičio palikimas lietuvių šviesuomenėje“ (Čikaga, 1983).

Svarbiausias profesoriaus darbas – „Lietuvos medicinos istorija“ (Čikaga, 1987) – daugiau kaip 800 puslapių apimties veikalas, kurį išleido Pasaulio lietuvių gydytojų sąjunga. Knygoje pateikta daug įdomios ne vien medicinos ar istorijos specialistams medžiagos, ypač besidomintiems nepriklausomos Lietuvos pagrindinių institucijų veikla. Profesoriaus parengtame leidinyje plačiai nušviesti Vytauto Didžiojo universiteto Medicinos fakulteto darbai, aprašoma Sveikatos departamento veikla, įvairių draugijų įnašas. Monografijoje atskleistas lietuvių gydytojų dalyvavimas Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, pateikta nemažai statistinių duomenų apie medicinos darbuotojų tremtį.

Profesoriaus asmeninė biblioteka

Profesoriaus biblioteką sudaro daugiausia moksliniai leidiniai: „Lietuvių enciklopedija“ (Bostonas, 37 t.), serijos „Krikščionio gyvenimas“ knygos (Čikaga, 20 t.), „Steigiamojo Seimo darbai“ (Čikaga, 18 t.), Lietuvos istorijos knygos, paties J. Meškausko parengti ir išleisti moksliniai veikalai, politikos, medicinos ir religijos tematikos knygos.

Nesunku pastebėti, kad asmeninė biblioteka pradėta kaupti Lietuvoje. Joje yra nemažai vertingų leidinių, išleistų iki 1940 m. Vėliau ji buvo papildyta Vokietijoje karo metais ir pokariu vokiečių kalba išleistomis knygomis, kai J. Meškauskui teko ten gyventi ir dirbti. Daugiausia knygų profesorius sukaupe gyvendamas Amerikoje, apie 80 proc. – lietuvių kalba. Likusią bibliotekos dalį sudaro enciklopedijos, žodynai, medicinos tematikos leidiniai vokiečių ir anglų kalbomis.

Kolekcijoje – keturios dešimtys periodinių leidinių: žurnalai „Medicina“, laikraščiai „Draugas“, kuriuose skelbti daktaro straips-

niai arba publikacijos apie jį. Beveik visuose laikraščiuose numeriuose pažymėta, apie ką jis juose rašė. Pavyzdžiui, 1993 m. gegužės 29 d. laikraštyje „Draugas“ užrašyta: „Apie lietuvių religinį gyvenimą Amerikoje. Juozas Meškauskas.“, tų pačių metų rugpjūčio 31 d.: „Mano straipsnis apie Popiežių Lietuvoje“.

Bibliotekoje yra knygų su dovanojimo įrašais. Vieni įrašai liudija, kad knygas profesoriui dovanavo knygų autoriai, kitas padovanavo draugai asmeninių švenčių progomis. Kelios knygos daktaro bendraminčių įteiktos su padėka už jo visuomeninę, krikščionišką veiklą. Profesorius dovanotuose leidiniuose yra dėkingų pacientų įrašų. Iš šios kolekcijos išsiskiria šeimos narių jam dovanotos knygos arba leidiniai su dedikacijomis jo artimiems žmonėms. Viena iš tokių knygų „Krikščionybė Lietuvoje“, kurioje yra įrašas: „Vidai Gaižutytei – laimėjusiai I vietą Lietuvos žemėlapių piešimo konkurse. K. Donelaičio mokykla, 1987 m.“ (V. Gaižutyte yra J. Meškausko dukters Marijos Aldonos Gaižutienės dukra.)

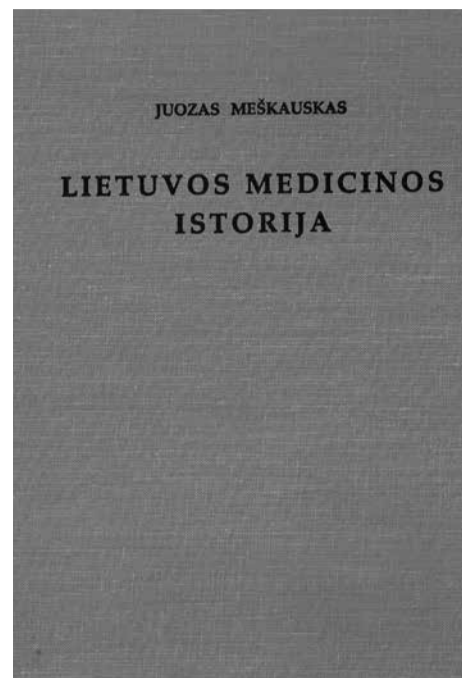

Juozo Meškausko gydytojo sertifikatas, išduotas Čikagoje

Seniausia šios bibliotekos knyga yra B. A. Borst'o „Der Starnberger See“ (Štanbergo ežeras), išleista 1876 m. Miunchene (Vokietija). Šią knygą profesoriui 1945 m. kovo 19 d. padovanavo kunigas Stasys Valiušaitis. Knygoje yra įklia su įrašu: „Mielam Profesoriumi Dr. Juozui Meškauskui gražaus „Starnberger See“ gyventojui prisiminti 1945 m. kovo mėn. 19 dieną, su viltimi ir linkėjimais sekančiąją švęsti laisvoje tėvynėje – Lietuvoje. München, 1945 m. kovo 19 d. Kun. St. Valiušaitis.“ Galima spėti, kad tai – sveikinimas profesoriui vardo dienos proga (kovo 19-oji yra Juozinės).

Nemažai knygų išmarginta pastabomis, pabraukymais pieštuku ir įvairiomis spalvomis. Tai parodo profesoriaus skaitymo būdą, gilų teksto suvokimą, norą akcentuoti tai, kas jam svarbiausia. Prof. Arvydo Pacevičiaus teigimu, įterpiant savo pastabas, komentarus ar atsiminimus, skaitymas tampa daug vertingesnis ir turiningesnis. Tai rodo raštingumo lygį, teikia medžiagos kalbos, literatūros, kitų mokslų istorijai. J. Meškauskas bibliotekos knygoje paliktas nemažai įvairių daiktų. Tai daugiausia laiškai, sveikinimai, laikraščių straipsnių iškarpos, įvairių pranešimų tekstai, gauti oficialūs dokumentai, reklaminiai lankstinukai.

Neabejotinai asmeninės bibliotekos turinį lemia jos savininko profesinė ir visuomeninė veikla, pomėgiai ir kompetencijos, gyvenimo būdas. Profesorius visą gyvenimą aktyviai dalyvavo lietuvių katalikiškose ir medicinos organizacijose ir tai akivaizdžiai

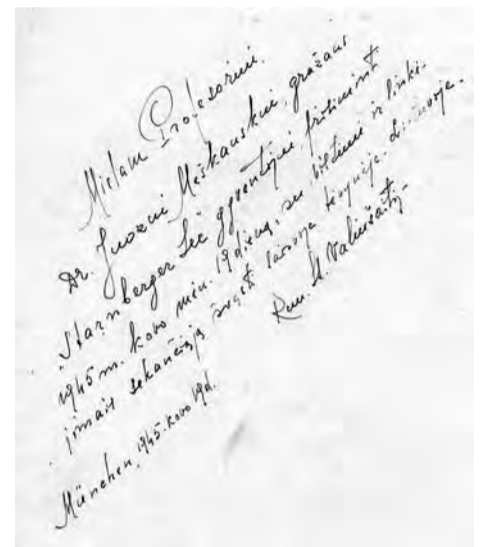
Prof. J. Meškausko veikalas „Lietuvos medicinos istorija“

matyti iš jo sukauptų ta tema leidinių, tai atsispindi jo rankraščiuose. Mokslininkas paliko svarų indėlį Lietuvos medicinos istorijoje, buvo išskirtinė Lietuvos mokyklos ir medicinos mokslo asmenybė – geras savo profesijos žinovas, pavyzdingas lietuvis, puikus mokytojas, idealistas, rezistentas, aktyvus spaudos dalyvis. Kazys Amrazaitis apie prof. dr. J. Meškauską rašė: „Yra žmonių, kurie pažįsta žmones tik vienu atžvilgiu, yra žmonių, kurie pažįsta ir žmones, ir gyvenimą. J. Meškauskas kaip tik buvo vienas tų, kuris pažino žmones ir juos supantį gyvenimą, todėl priėmė žmogų visą – su kūnu ir siela. Jis buvo stiprus savo principais, todėl ir žmogui pagelbėti jis norėjo visapusiškai. Jis laikėsi dėsnių, kad religija yra šviesos šaltinis žmogaus gyvenimui ir medicinai.“ 1987 m. tautietį už krikščionišką visuomeninę veiklą

Popiežius apdovanojo Šv. Silvestro ordinu.

Prof. J. Meškauskas mirė, sulaukęs 104 metų – 2010 m. spalio 21 d. Beverly Shores (Indianos valstija, JAV). Jo palaikai kremuoti, atgabenti į Lietuvą ir palaidoti Debeikių (Anykščių r.) kapinėse.

Išeivių asmeninės bibliotekos, kaip mokslinio tyrimo objektas ir šaltinis, veria neaprepiamas tyrimų galimybes ir knygotyriminkams, ir bibliotekininkystės specialistams. Tokių bibliotekų pažinimas ir analizė padeda atsakyti į klausimus, kaip ir iš kur buvo formuojamos bibliotekos

Įklia knygoje su dovanojimo įrašu

ar knygų rinkiniai, kokio tipo bibliotekos susidarė išeivijoje, kokioms knygų teminėms grupėms daugiausia dėmesio skyrė bibliotekas kaupę asmenys. Tautiečio prof. Juozo Meškausko asmeninė biblioteka yra reikšmingas lietuviško rašytinio paveldo, sukaupto išeivijoje, palikimas, todėl svarbu jį išsaugoti. ■

NAUJAS „MOKSLO LIETUVOS“ SKYRIUS – GIMTOSIOS KALBOS SVETAINĖ

Nereikalingi svetimžodžiai ir ne tik...

Tolimoje Tasmanijoje profesorius Algimantas Taškūnas, nagrinėdamas dabartinę lietuvių kalbėsena, ko gero nebeįstovėjęs mūsų labai prastos kalbos kultūros, 1998 m. išleido „Nereikalingų svetimžodžių rinkinį“ ir pateikė jų lietuviškus atitikmenis.

Žinoma, niekas nesiūlo visai atsakyti tarptautinių žodžių. Tačiau atidžiai įsiklausykime ir įsitikinsime, kad kaišiojame tuos vadinamuosius svetimžodžius ir tais atvejais, kai turime patogius, lengvai ištariamus ir tą pačią prasmę turinčius lietuviškus žodžius. Štai keli pavyzdžiai:

realybė (tikrovė); progresas (pažanga); resursai (ištekčiai); šansas (proga); lokacija – vietovė; faktorius (veiksny), lyderiauti (pirmauti) ir t. t. Dažnai prie angliško žodžio

tik negrabiai prilipdome lietuvišką galūnę.

Gal vartodami svetimžodžius jaučiame labiau išsismoklinę ar „madingesni“ („juk dabar visi taip sako“)? O gal esame tik paprasčiausi apsilaidėliai, tiesiog tingintys prisiminti gimtosios kalbos žodį, nuo vaikystės „lūposna įdėtą“? Nebejauciantys, kokia skurdi, nevaizdinga arba, kaip sakyty senoliai, nusususi kasdienė mūsų kalba. Tokie, kurie visur mato tik „problemas“ (ne rūpesčius, sunkumus ar klausimus) arba tuos, jau vos ne dantų skausmą sukeliančius „iššūkius“. Pastarasis žodis – lietuviškas, bet dabar kaišiojamas visur: ir parduotuvėje, ir mokslo straipsniuose, ir Seimo posėdžiuose. Tarsi nebūtų tinkamesnių, o neretai ir tiklesnių, pavyzdžiui, išbandymai, reikalavimai ir pan. Parengė Jonas Jasaitis. ■

Mokslininkų teisė ir pareiga kurti valstybės strategiją

Kas atėmė šią teisę iš akademinės bendruomenės ir kaip ją susigrąžinti?

■ Atkelta iš 4 p.

Vyriausybės darbo pradžioje buvo konstatuota, kad Lietuvoje visos strategijos parengtos chaotiškai. Tuo metu galiojo Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Ekonomikos (ūkio) plėtros strategija, visos savivaldybės privalėjo parengti savąsias strategijas. Jose buvo įdomių dalykų: Zokniuose (Šiauliuose) – kosmodromas, Klaipėdoje – „raudonųjų žibintų kvartalas“ ir pan. Matyt, taip norėta pritraukti dėmesį ir investicijas. Po to buvo bandoma

įvesti tvarką, kurios rezultatas žinomas – Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“.

Dabar visi diskutuoja – tiek verslo žmonės, tiek akademikai, kurių, beje, strategiją rengiančioje grupėje, buvo labai mažai, kodėl ji neveikia. Kodėl dokumentas nėra toks, koks turėtų būti tokio pobūdžio dokumentas, nors buvo priimtas ir Vyriausybės, ir Seimo. Taigi ką dabar daryti? Ar toks dokumentas tikrai reikalingas (nes manoma, kad jo nereikia, nes gyvenimas dinamiškas, situacija keičiasi itin greitai ir tiesiog neįmanoma numatyti kaitos veiksnių)? Tačiau

nutiko tai, ką yra rašęs prof. Povilas Gylys: „Jeigu nežinai kur eiti, ten ir nenuėsi.“ Jeigu tokios strategijos reikia, būtina ją modifikuoti ir įgyvendinti. Pasidomėjęs Vyriausybėje, išgirdau įdomų teiginį: esą ją modifikuoti reikia, tačiau dabartinė strategija labai patinka Briuseliui. Todėl klausiu, ar jos reikia Lietuvai, jos verslui, viešajam sektoriui? Ar svarbiau tai, kad ji tinka Briuseliui, todėl nieko nekeičiame?

Mano išvados – labai paprastos. Manau, kad mokslo poveikis teisėkūrai ekonomikoje turi remtis penkiais žingsniais. Pirma,

turi būti kuo daugiau užsakomųjų studijų, ruošiantis vienokiam ar kitokiam posūkiui ekonomikoje. Čia būtų galima pateikti daug pavyzdžių net iš ES istorijos. Antra, mokslas turėtų dalyvauti rengiant konkrečius teisės aktus ir pateikti savąjį dokumento vertinimą. Trečia, mokslininkai, turėtų stebėti to dokumento kelią iki tol, kol jis priimamas Seime. Ketvirta, būtina dokumento įgyvendinimo stebėseną ir pasekmių analizę. Ir pagaliau, penkta – mokslininkai privalo už tai gauti adekvatų atlygį. Parengta pagal kalbą Seime įvykusioje konferencijoje, kurią organizavo LMS, LAMPSS ir LZTGA ■

JAUNŲJŲ TYRĖJŲ PUSLAPIS

Apginta medicinos daktaro disertacija

Romualdas Vytautas Rimša

Svėdasai seniai garsėja ne vien žymiais rašytojais (Brone Buivydaite, Juozu Baltušiu, Stepu Zobarsku ir kt.), bet ir mokslininkais. Kas šiandien nežino šio krašto patriotų docentų: dr. Juozo Lapienio, dr. Gvido Kazlauskio, dr. Bronislovo Šalkaus, dr. Vidmanto Dikinio ir kt. Jų kelias į mokslus vedė iš Svėdasų Juozo Tumo-Vaižganto gimnazijos. Tai – didelis mokytojų nuopelnas.

Neseniai Svėdasus pasiekė džiugi žinia – medicinos krypties doktorantūros studijas Lietuvos sveikatos mokslų universitete Kaune baigė mūsų kraštiečių Ramunė Banytė-Šepetienė. 2017 m. LSMU Medicinos akademijos Medicinos mokslo krypties taryboje (pirm. prof. habil. dr. Angelija Valančiūtė, nariai: prof. dr. Dainius Haroldas Pauža, prof. dr. Ramunė Morkūnienė, doc. dr. Gintaras Kalinauskas ir prof. dr. Marleen Praet iš Gento universiteto) doktorantė apgynė medicinos mokslų daktaro disertaciją „Fibrilino geno polimorfizmų įtaka formuojantis

kylančiosios krūtinės aortos aneurizmai“, kuriai tyrimo duomenis, bendradarbiaudama su LSMU ir VU mokslininkais, surinko Lietuvoje.

Ramunė Banytė gimė 1969 m. Vikoninių kaime, Svėdasų apylinkėje. Jos kelias į mokslo aukštumą buvo ilgas: 1987 m. baigė Svėdasų vidurinę (dabar gimnazija), 1989 m. – Kauno P. Mažylio medicinos mokyklą, 1996 m. – Kauno medicinos akademiją ir įgijo gydytojo diplomą. Dirbdama, 1997 m. pabaigė pirmąją, 2000 m. – antrąją KMA rezidentūrą. Įžengusi į mokslo pasaulį, mokslų daktarė ir toliau siekia žinių. Nuo 2016 m. studijuoja VU Ekonomikos ir vadybos fakultete magistro programą ir jau yra antro kurso studentė.

Nuo 1997 m. R. Šepetienė dirbo Lietuvoje ir užsienyje, įgijo patirties. Ji dirbo gydytoja Šakių ligoninėje, vėliau – lektore Kauno medicinos kolegijoje, laboratorijos vedėja, gydytoja biomedicinos tyrėja Kembridže, Karalienės Elžbietos ligoninėje (Jungtinėje Karalystėje). Dabar yra LSMU MA mokslo darbuotoja.

Stebina jos darbštumas ir mokslinių publikacijų gausa: šalyje ir užsienyje paskelbti 4 straipsniai (3 iš jų – anglų k.), kongresuose, konferencijose ir seminaruose perskaityta 17 pranešimų, iš jų 8 – Čikagoje ir Hiustone (JAV), Mančesteryje (JK) ir kitur. Profesines žinias Ramunė gilino seminaruose Vilniuje, Liublianoje (Slovėnija), Bristolyje (JK) ir kursuose Kaune (LSMU), Londone (JK) bei Kuopio universitete (Suomija). Tai davė gražių vaisių. Jos pranešimas, skaitytas 2015 m. LMA jaunųjų mokslininkų konferencijoje, buvo įvertintas diplomu ir prizų. Geriausio LSMU 2015 metų doktoranto rinkimuose Ramunė universitete laimėjo antrąją vietą ir diplomą. Ji laisvai kalba ir rašo anglų bei rusų kalbomis.

Sveikiname gabią kraštiečių su žymiais pasiekimais ir linkime jaunai mokslų daktarei R. Banytei-Šepetienei naujų ieškojimų bei atradimų, turtinant ateityje naujomis žiniomis mūsų šalies medicinos mokslus, garsinant naujus savo tyrimus bei Lietuvos vardą pasaulyje.

Dr. Ramunė Banytė-Šepetienė. Asmeninio archyvo nuotr.

Dėstytojai keičiasi, laikas keistis ir studentams

Jurgita Vizgirdaitė

„Gali privesti arklį prie vandens, bet negali priversti jo gerti.“ Gali priimti studentą į universitetą, bet negali priversti jo mokytis. Jis pats turi to norėti.

Vis daugiau kalbame apie dėstytojo vai-

dmenį, mokymo metodus, kokybę. Tačiau, kai pokalbis pakrypsta studentų link, daugiau kalbame apie jų pasitenkinimą nei vaidmenį, mokymosi metodus, kokybę. Koks gi turėtų būti šiuolaikinis studentas ir kaip tokiam tapti? Dažnai girdime, kad reikia turėti puikius dėstytojus, kad studentai būtų patenkinti. Siekdami tokių tikslų, nesusimąstome: o kiek turime patenkintų dėstytojų ir puikių studentų? Ir jei žinome, koks turi būti dėstytojas, ar žinome, koks turi būti studentas? Ar studentas – tai „patenkintas klientas“? Neretai vadinami „klientais“ ir atitinkamai elgdami, studentai supainioja aukštojo mokslo institucijos akademinę laisvę minčiai, nuomonei, diskursui, su nepamatuota drąsa ir atsakomybės stoka.

Pirmuosiuose universitetuose – kalėjimai prasižengusiems

Vienas iš pirmųjų istorijoje žinomų mokytojų buvo Platonas, kuris mokė savo mokinius, studentus Akademijoje (giraitėje, sodelyje) 387 m. pr. m. e. Tiesa, skirtingai nei XXI a. akademinėms institucijoms, tuomet nereikėjo galvoti, kaip prisikviesti studentų, kaip pasverti ir atitikti jų lūkesčius ir kokių mokymosi rezultatų jie privalo pasiekti. Platono mokiniai savo noru eidavo klausytis mokytojo, nes jiems buvo įdomu, naudinga, jie patys įsitraukdavo į mokymosi procesą – taikė įgytas žinias.

Viduramžiais pradėjo veikti Bolonijos, Paryžiaus, Kembridžo, Oksfordo universitetai. Tai buvo tradiciniai universitetai, paprastai aptverti aukštomis sienomis su savomis taisyklėmis ir akademiniais kalėjimais, kurių celėse sėdėdavo už nepažangumą nuteisti studentai. Kalėdavo už neįsitraukimą – nelankymą, nepažangumą, nesąžiningumą, kitas pražangas.

XIX a. pr. Vokietijoje pradėjo veikti Wilhelmo von Humboldto universitetas, kuris akcentavo mokslo svarbą. Tuomet buvo pradėta teigti, kad, skirtingai nei mokykloje, kur mokytojai yra dėl mokinių, dėstytojai universitete nėra dėl studentų. Ir dėstytojai, ir studentai universitete susitinka dėl mokslo. Taip Wilhelmo von Humboldto universitetas padėjo pagrindus idėjai, kad akademinėje aplinkoje dėstytojai ir studentai yra lygūs – tiek poreikiu siekti žinių, tiek atsakomybe dėti asmenines pastangas toms žinioms pasiekti.

Studijos ketvirtosios pramonės revoliucijos kontekste

Po Antrojo pasaulinio karo, siekiant stiprinti pramonę, kuri reikalavo aukštos kvalifikacijos darbuotojų, prasidėjo masi-

■ Nukelta į 9 p.

Dėstytojai keičiasi, laikas keistis ir studentams

■ Atkelta iš 8 p.

nis ugdymas. Universitetinis išsilavinimas tapo labiau prieinamas ir studentai buvo aktyviai įtraukti į mokymosi procesą. XX ir XXI a. sandūroje aukštasis mokslas buvo komercializuotas: turimos ar kuriamos žinios, mokslas ir studijos tapo paslaugomis, o studentai ir verslas – klientais, įsivyravo aukštojo mokslo rinka.

Šiandien aukštasis mokslas veikia ketvirtosios pramonės revoliucijos kontekste, kur po truputį įsivyravauja ne tik formalus, bet ir neformalus mokymasis, vis labiau populiarėja nemokami, atviros prieigos kursai, taip pat mokymasis reliatyviu laiku ir bet kurioje vietoje. Aukštojo mokslo formalieji dokumentai akcentuoja į studentą orientuotą mokymąsi. Kyla klausimas: koks šiame kontekste yra studento vaidmuo ir kaip jis įsitraukia į mokymąsi?

Universitete, kaip gyvenime – atsakymus turi atrasti pats

Mokymo ir mokymosi teorijos keičiasi. Pereinama nuo mokytojo, kaip vienintelio mokymosi šaltinio, prie mokymosi bendradarbiaujant, mokymosi iš aplinkos, mokymosi iš įvairių informacijos šaltinių. Daug diskutuojama apie kintantį dėstytojo vaidmenį – jis turi būti ne tik mokytojas, šiandien jis turi būti vedlys, gebantis tinkamai užduoti klausimus, taikyti šiuolaikiškus mokymosi metodus. Užsienio universitetuose yra vertinama ne tik dėstyto, bet ir mokymosi kokybė, ir ji yra vertinama holistiškai – ją sudaro ir didaktika, ir mokymosi aplinka, ir studentų į(si)traukimas.

Žymus britų aukštojo mokslo tyrėjas Ronaldas Barnettas puikiai apibūdina universitetines studijas: „Tikrasis aukštasis mokslas yra neramus; tai nėra patogi patirtis. Jis yra neramus, nes studentas pagaliau pamato, kad viskas gali būti kitaip, nei atrodo. Aukštojo mokslo patirtis nėra išbaigta, nebent pats studentas viską galutinai supranta – nesvarbu kiek pastangų įdėsime, kiek tyrimų atliksime bibliotekose, galutinių atsakymų tiesiog nėra.“ Būtent toks ir yra gyvenimas: neramus, kupinas neapibrėžtumo. Rimti rezultatai pasiekiami ne komforto zonoje ir tik po išgyventų iššūkių, patirtų klaidų. Jei

Studentai

studentas ruošiasi gyvenimo universitetui, tokia turėtų būti ir šiandieninio universiteto mokymosi aplinka.

Ateities poreikiai kelia reikalavimus ne tik dėstytojui, bet ir studentui

Pasaulio ekonomikos forume akcentuojama, kad trys svarbiausi gebėjimai iki 2020 m. bus sudėtingų problemų sprendimas, kritinis mąstymas, kūrybiškumas. Šiais gebėjimais, dažnai apibendrinamais kaip antreprenerišku, turės pasižymėti absolventai, baigę aukštojo mokslo studijas ir siekiantys įsitvirtinti verslo pasaulyje, kur pastovumas tampa sunkiai pasiekiamą prabanga. Universitetinės studijos turi išugdyti ne tik puikius specialistus, bet ir kiekvienai įmonei reikalingus komandos narius, gebančius komunikuoti, spręsti problemas.

Universitetų absolventai turi turėti tvirtą charakterį – būti proaktyvūs, atsakingi, sąmoningi, drąsūs ir ambicingi. Be to, dabartinėje darbo rinkoje kiekvienam absolventui privalu turėti kalbinį, matematinį, IT ir tyrimų raštingumą, nes šie gebėjimai tampa integralia dalimi visose industrijose. Vyraujanti mokymosi teorija, šiandieninė aplinka, numatomi ateities poreikiai kelia reikalavimus ne tik dėstytojui, bet ir studentui, o savarankiškas mokymasis tampa itin reikšmingas.

Tokio savarankiškumo poreikis niekur neatsiskleidžia geriau, nei darbo aplinkoje, kur absolventai nebeturi dėstytojų, su kuriais galėtų konsultuotis. Todėl nuo pat pirmų studijų metų yra svarbu ne tik sukurti kokybišką studijų aplinką, bet ir kuo anksčiau studentams perteikti idėją, kad universitetuose jie patys atsakingi už savo pasiekimus ir išsilavinimo kokybę.

Pasirengimas universitetinėms studijoms

Kaip užtikrinti atsakingą savarankišką mokymąsi ir studento įsitraukimą? Pirmiausia, studentas turi būti pasirengęs ir nusiteikęs studijoms. Įvedimo į universitetines studijas ir pasirinktą studijų kryptį tikslas paprastai išpildomas keliais būdais: tai puikiai atlieka studijų programos vadovai, informaciniai leidiniai, studijų įvadinė savaitė, mentorių pagalba ir panašios veiklos. Visgi, reikšmingiausiai šį tikslą išpildo studijų dalykas – „Įvadas į specialybę“. Esminis jo tikslas yra integruoti pirmakursį studentą į universitetines studijas ir įvesti į specialybės situacijos lauką.

Kitais mokslo metais Kauno technologijos universitetas į bakalaurų studijų programas pradės įvesti atnaujintą „Įvado į specialybę“ modulį. Nors įvadas į studijas nėra naujiena, šis modulius yra daug ambicingesnis ir sieks užtikrinti, kad įstoję studentai įgytų gebėjimus mokytis universitete, mokytis savarankiškai, aiškiai suvoktų savo karjeros galimybes ir savo specialybės situaciją mokslo lauke, suvoktų akademinio rašymo svarbą. Kad kiekvienas jų pasakytų: „Žinau, kur įstojau, kas manęs laukia studijų metais, kokios yra mano ateities perspektyvos ir galimybės.“

Tam, kad studentas gebėtų aktyviai įsitraukti į mokymosi procesą ir mokytis savarankiškai, turi vyrauti mokymosi (ne mokymo) paradigma. Dažnu atveju, studentas į aukštojo mokslo instituciją ateina labiau nusiteikęs būti mokomu, nei pasirengęs mokytis pats. Jei studentas į universitetą ateina nepasirengęs mokytis, bet parengtas būti mokomu, pirmiausia institucija turi jį supažindinti su mokymusi, kad jis galėtų

tapti savivaldžiu besimokančiuoju.

„Įvadas į specialybę“ atsako į klausimus, kas yra aukštasis mokslas, studijos, pristatoma, kuo universitetinės studijos skiriasi nuo kitų (pavyzdžiui, koleginių) studijų, studentai susipažindinami su universiteto esminiais požymiais. Be šių svarbių aspektų, studentai įgyja žinių ir suvokimą apie pasirinktos specialybės tyrimų lauką, naujumą ir apie karjeros galimybes pasirinktoje srityje. Tačiau ir galbūt svarbiausia, kad „Įvadas į specialybę“ (studijų kryptį) veikia ir kaip įvadas į akademinį pasaulį, kuriame iš studentų yra tikimasi iniciatyvumo. Pokytį, kai iš mokyklų stojama į universitetus, galima prilyginti kultūriniam šokui dėl staigių pokyčių mokymosi aplinkoje. Įvado tikslas – padėti studentams greičiau integruotis į naują mokymosi aplinką ir parodyti šios aplinkos naudą bei galimybes.

Aktyvūs studentai

Tarptautinės studentų dienos proga mane pavadavo nuostabi studentė Eglė. Jos užduotis buvo atlikti analizę ir pateikti pasiūlymus, kaip skatinti studentų įsitraukimą į studijas. Pasak Eglės, pirmiausia, studentai turėtų lankyti užsiėmimus – tiek teorinius, tiek praktinius. Geras lankomumas lemia didesnę įsitraukimą ir padeda siekti geresnių rezultatų. Be to, studentams tikrai naudinga mokytis kartu. Tokios mokymosi grupės diskutuoja kartu apie tai, ką mokėsi paskaitos metu, kartu rengiasi atsiskaitymams.

Žinoma, Eglė paminėjo ir tai, kad dėstytojo aktyvumas ir šiuolaikiniai didaktikos metodai turi nemažai įtakos išmokimui, tačiau tai – tik vienas iš būdų, įgalinančių studentų įsitraukimą į studijas.

Šiandienos ir ateities visuomenė bei darbo rinka reikalauja atsakingų, ambicingų, aktyvių, motyvuotų, žingeidžių piliečių ir darbuotojų. Universitetas gali padėti tokiems tapti. Tačiau būtina ir pačių besimokančiųjų motyvacija. Yra tokia patarlė: „Gali priversti arklį prie vandens, bet negali priversti jo gerti.“

Įvadas į specialybę yra viena iš KTU 3+2 studijų modelio projekto, bakalaurų studijų programų sandaros atnaujinimo dalių. *Autorė yra edukologė, Kauno technologijos universiteto Studijų kokybės ir plėtros departamento direktorė*

NAUJOS KNYGOS

Sajauskas, Stanislovas. (2017). Lito istorija. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras. Litas, kurio istorija tiesiogiai siejasi su dviem Lietuvos Nepriklausomybės laikotarpiais, apimančiais 1922–1940 ir 1992–2015 metus, o pavadinimas – su Lietuvos vardu, jos piliečių sąmonėje išlieka kaip tautinė ir stabiliausia valiuta.

Po Lietuvos aneksijos 1940 m. birželio 15 d. buvo nutrauktas nepriklausomos Lietuvos valstybės gyvavimas ir lietuviškų pinigų kursavimas, Lietuvos bankas paverstas SSRS valstybinio banko Lietuvos respublikine kontora, ir nuo 1941 m. kovo 25 d. litų apyvarta buvo uždrausta, jis išimtas iš piniginių apyvartos ir įvestas rublis. Lito banknotai sudeginti, didelė dalis išvežta į

Knygos viršelis

Maskvą, o 15 mln. litų 1941 m. pagrobė vokiečiai. Pirmasis lito gyvenimo etapas baigėsi.

Atkurta Nepriklausomybė sužadino nacionalinės valiutos atgimimo viltį ir atsirado puiki proga atnaujinti nacionalinio tapatumo interpretacijas kuriant banknotus. Lito kūrimo procesas buvo ilgas. Valiutos kūrimo patirties Lietuvoje neturėjo nei konkurso organizatoriai, nei dailininkai. Lito išvaizda buvo kuriama ilgai ir nuosekliai. Dailininkų grupės darbas truko apie metus. Paskelbus konkursą, dailininkams teko užduotis pasirinkti, ką vaizduoti banknotuose. Pasiūlymuose matyti, kad į atkuriamą litą jie žiūrėjo kaip į tarpukario banknotų tąsą. Banknotus dažnai puošė įmantrūs ornamentai ir šriftai, buvo gausu liaudiškų audinių, juostų orna-

mentų, medinių verpsčių ir langų papuošimo fragmentų. Buvo ir pasiūlymų vaizduoti Lietuvos kunigaikščių portretus – ne realius, o įsitvirtinusių tradicinėje ikonografijoje.

Kiekvieno lietuvių sąmonėje litas sukelia šiltus jausmus, žadina nostalgiją. Antra vertus, euro įvedimas parodo valstybės ryžtą nesidairant į šalį, juo labiau nesigrįžiant atgal, žengti Vakarų Europos keliu. Nuo šiol lietuviškos euro monetos, paženklintos valstybiniu herbu – Vyčiu ir lietuvišku valstybės vardu Lietuva – skleidžia ne tik Vakarų Europai, bet ir visam pasauliui gerą žinią apie mūsų šalį. Čia papasakota istorija tėra knyga, žodžiais ir vaizdais primenantį reikšmingą lietuviško lito kelią iki dabartinių eurų, jo vaidmenį mūsų valstybės istorijoje, ekonomikoje, visuomenės sąmonėje.

Tiekimo grandinių skaidrumo iniciatyvos: ar ES reikalingas #foodEuro iššūkis?

4 pav. 2013 m. maisto euras: 1 banknotas. Šaltinis: FranceAgriMer, 2017

3 pav. 2015 m. maisto doleris: pagrindinių veiksmų banknotas (nominalus). Šaltinis: USDA ERS, 2017

Dr. Nelė Jurkėnaitė

Pabaiga. Pradžia Nr. 1 (600)

Pagrindinių veiksmų dolerio banknote pridėtinė vertė suvokiama kaip apmokestinamas atlyginimas ir kitos darbuotojo ir darbdavio išlaidos, susijusios su naujos gamybos, pajamos iš turto, mokesčiai ir importas. Ši klasifikacija sudaro galimybę tirti vietinės pridėtinės vertės ir importo pokyčius. Nuo 1997 m. pastebima importo didėjimo tendencija, tačiau vis dėlto yra

dota, kuriant visoje ES žinomą #foodEuro rodiklį, informuojantį apie šalių narių tiekimo grandinių situaciją. Nors pati maisto euro rodiklio idėja atrodo labai patraukli, tačiau EK vis dėlto turėtų labai atsakingai pasverti visus argumentus „už“ ir „prieš“, skirdama ypatingą dėmesį naudai ir išlaidų klausimui, kadangi ši iniciatyva yra susijusi su papildoma našta mokesčių mokėtojams.

Tikimasi, kad #foodEuro rodiklis pagerins verslo aplinką, didinant tiekimo grandinių veiksmingumą, leis palyginti ekonomines

brangiai kainuojanti priemonė politiniams sprendimams priimti, ar vis dėlto šis rodiklis gali būti naudingas visuomenei. Atsakymas į šį klausimą turėtų reikšmingai pakoreguoti metodologinius aspektus ir šiai iniciatyvai skiriamą biudžetą. Vartotojų informuotumas vargu ar turėtų būti motyvas #foodEuro rodiklio atsiradimui, nes problemos matymas niekaip nekeičia vartotojo mokamos kainos. Tačiau tiekimo grandinės dalyviams šis rodiklis galėtų padėti inicijuoti diskusijas apie sektorių problemas ir siekti pokyčių, sprendžiant rinkos neefektyvumo klausimus.

Tikrasis rodiklio poreikis vis dėlto yra susijęs su tam tikrų žemės ūkio ir maisto produktų tiekimo grandinių aktualumu, o ne su bendru maisto rodikliu, kuris agreguoja skirtingų produktų duomenis ir yra mažai vertingas, diskutuojant apie tendencijas ir problemas konkrečiame sektoriuje. Tačiau tam tikro produkto tiekimo grandinių stebėsenai nulemia didesnę biudžeto išlaidas. Kita vertus, agreguoti iki produktų grupių duomenys visada bus kritikuojami, kad neištrauktos tam tikrų produktų arba produktų rinkinio kaitos, o tai apsunkina rodiklio palyginamumą ilgalaikėje perspektyvoje.

Akivaizdu, kad #foodEuro rodiklis padidins šalių biudžeto išlaidas duomenų rinkimui, apdorojimui, viešinimui, atitinkamos infrastruktūros ir personalo išlaikymui. Pavyzdžiui, remiantis Wageningeno universiteto tyrėjų vertinimu, Prancūzijos metinės išlaidos, susijusios su išsamios duomenų bazės rinkimu, modeliavimu ir viešinimu, viršija 2 mln. eurų. ES šalių statistikos rinkimo situacija yra labai skirtinga, todėl, apsisprendžiant dėl tiekimo grandinės skaidrumo didinimo iniciatyvų, vis dėlto tikslinga atsižvelgti į esamą situaciją ir neišradinėti dviračio, o

veiksmingai panaudoti jau turimus išteklius. Svarbu nepamiršti, kad mažose šalyse analogiškų duomenų rinkimo išlaidos gali būti aukštesnės negu didelėse.

Mokslininkai taip pat kelia klausimą, ar po #foodEuro iniciatyvos tiekimo grandinės skaidrumo nebus per daug, ir kur yra riba, kai pažeidžiamas rinkos ekonomikos sąlygomis konkuruojančio verslo konfidencialumas. Kiekvieno žemės ūkio produkto tiekimo grandinė yra unikali ir priklauso nuo konkrečios šalies. Nedidelėse šalyse dažnai tam tikroje tiekimo grandinės stadijoje yra vienas arba du dalyviai. Kyla klausimas, ar valdžios spaudimas viešinti išlaidas tokiu atveju yra teisėtas, o siūlymas įteisinti duomenų apie išlaidas teikimą – etiškas. Duomenų teikimo išlaidas patirs ir verslo vienetai, kurie bus nevienodoje situacijoje, nes mažoms įmonėms ataskaitų teikimo išlaidos bus didesnės.

Apibendrinami norime pabrėžti, kad tiekimo grandinių skaidrumo klausimas yra itin aktualus, ir #foodEuro iniciatyva yra tik vienas iš galimų sprendimų. 2017 m. rugpjūčio pabaigoje EK pradėjo viešąsias konsultacijas, kaip tobulinti maisto grandinę ir užtikrinti jos skaidrumą. Lietuvos piliečiai gali išreikšti savo nuomonę apie grandinės veikimo problemas, identifikuodami paplitusias šalyje nesąžiningos prekybos praktikas, nustatydami ES vaidmenį, užtikrinant rinkos skaidrumą, ir pateikdami savo vertinimą dėl susiklosčiusios situacijos cukraus gamybos pramonėje. (Žr. išsamiau: https://ec.europa.eu/info/consultations/food-supply-chain_en)

Autorė yra Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto vyresnioji mokslo darbuotoja, „Mokslo Lietuvos“ redakcinės kolegijos narė

5 pav. 2013 m. maisto euras: 2 banknotas. Šaltinis: FranceAgriMer, 2017

aktualūs svyravimai, kuriuos nulemia krizės.

Maisto dolerio idėjos pritaikymas Prancūzijoje

JAV maisto doleris įkvėpė sukurti analogišką makroekonominį požiūrį pagrįstą rodikliu Prancūzijoje, kur maisto euro vartojimo išlaidos taip pat išskaidytos pagal pramonės grupes, tačiau rodiklio nominalas yra 100 eurų. Duomenų apdorojimas vyksta lėčiau, todėl šiuo metu prieinami tik 2013 m. rodiklio duomenys. Prancūzijos maisto eurai apskaičiuoti taikoma kita metodologinė prieiga, todėl lyginti banknotus tarpusavyje netikslinga. Tačiau maisto euro rodiklio paskirtis lieka ta pati – didinti tiekimo grandinių skaidrumą, suteikiant vartotojams informaciją apie pridėtinės vertės pasiskirstymą grandinėje.

2013 m. Prancūzijos žemės ūkio gamybai atiteko tik 14,7 proc. dalis banknoto, orientuoto į vietinės ir kitos produkcijos vertinimą. Pridėtinės vertės išskaidymas į skirtingas pramonės grupes rodo, kad 2013 m. didžiausią pridėtinės vertės dalį sudarė prekyba (15,4 proc.), išteklių importas (14,9 proc.) ir kitos paslaugos (14,3 proc.).

#foodEuro rodiklio iššūkiai ES

EK svarsto Prancūzijos maisto euro rodiklį kaip tiekimo grandinių skaidrumo didinimo galimybę, kuri galėtų būti panau-

tendencijas ES šalyse ir paskatins dalytis gerąja praktika. Viena vertus, renkami statistiniai duomenys padės nustatyti problemines vietas, kurios lemia rinkos neveiksmingumą. Antra vertus, jis sudarys sąlygas patikimiau prognozuoti rinką. Ši iniciatyva leis informuoti vartotojus apie perkamų produktų kainų buferius ir pridėtinės vertės pasiskirstymą grandinėje.

Priimant sprendimą, svarbu žinoti, ar yra realus poreikis naudoti #foodEuro rodiklį ir kokia bus jo tikroji paskirtis: ar tai yra

MOKSLO IR KULTŪROS RENGINIAI

Paroda „Klysti negalima!“

Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos Karo mokslų ir technologijų biblioteka (Šv. Ignoto g. 6, Vilnius) kviečia į Vytauto Didžiojo karo muziejaus parengtą parodą „Klysti negalima!“

Karo inžinerija visais laikais vaidino svarbų vaidmenį – didino kariuomenės efektyvumą. Amžiams bėgant, iš esmės nesikeitė ir karo inžinierių uždaviniai – užtikrinti savos kariuomenės ir sutrukdyti priešui laisvą judėjimą, didinti savos kariuomenės saugu-

mą. Dar iki Lietuvos valstybės susikūrimo XIII a. lietuvių kariai, siekdami apsaugoti kraštą nuo priešų antpuolių, statė sudėtingų konstrukcijų medines pilies, rentė priešą klaidinančius takelius po vandeniu ar tiesiog mūšio lauke, statydami laikinus įtvirtinimus iš rogių ar vežimų, rodė išskirtinį lietuvių sumanumą karo inžinerijos srityje. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikotarpiu statyti pontoniniai tiltai, lauko fortifikacijos, karo inžinerija tampa profesija. Pirmosios Lietuvos Respublikos karo inžinieriai daly-

vavo nepriklausomybės kovose (1919–1920), atstatė karo metu sugriautus tiltus ir kelius.

Atkūrus Nepriklausomybę (1990 m.), atkurta ir Lietuvos kariuomenė. 1995 m. įkurto Atskirojo inžinerijos bataliono kariai vykdo mobilumo, kontrmobilumo ir išgyvenimo užduotis, kurios didina Lietuvos kariuomenės efektyvumą. Tačiau pavojingiausia ir daugiausia drąsos reikalaujanti užduotis – išminavimo darbai, kuriuose klysti negalima.

Paroda „Tako“ galerijos I aukšte veiks iki vasario 8 d.

PRASMINGAS SUGRĮŽIMAS

Elvyra Biliūtė-Aleknavičienė

Arvydas Šeškevičius. (2015). Simno ir jo apylinkių pradinės mokyklos 1782–2012. Uždaroji dizaino ir leidybos AB KOPA.

Laimingas tas, kuris jaučia tvirtą ryšį su gimtąja žeme ir pajėgia jai šimteriopai gražinti tai, ką iš jos gavo. Toks yra profesorius, biomedicinos mokslų daktaras Arvydas Šeškevičius.

Arvydas Šeškevičius gimė gražiame Dzūkijos bažnytkaimyje – Simne 1939 m. liepos 5 d. Besimokydamas Simno vidurinėje mokykloje, pajuto savo tikrąjį pašaukimą – tapti gydytoju. Ir šio tikslo atkakliai siekė, nugalėdamas pasitaikančias kliūtis, o jų būta. Nestojo į komjaunimą, be to, sovietinės mokyklos mokiniui nederėjo lankyti bažnyčią, o ją lankė. Šios ir kitos „nuodėmės“ atsispindejo charakteristikoje ir tapo rimtu trukdžiu, siekiant užsibrėžto tikslo. Tačiau jaunuolis nepaliovė grumtis su vėtromis bei žmogaus dalia ir 1970 m. baigė Kauno medicinos instituto (dabar – Kauno medicinos universitetas) Medicinos fakultetą. 1968–1969 m. atliko praktiką Alytaus rajono ligoninėje.

Darbo pradžia gimtojoje Dzūkijoje – Seirijuose (Lazdijų r.) gydytojas terapeutas. Vėliau Kauno medicinos universiteto Kardiologijos institute – mokslinis bendradarbis ir gydytojas kardiologas. Sėkmingai kopė gydytojo ir mokslininko laiptais: medicinos mokslų daktaras (1991), profesorius (2005). Už nuopelnus, kuriant pirmąjį šalyje universitetinį Slaugos fakultetą, Arvydui Šeškevičiui suteiktas nusipelnusio Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojo vardas. Lietuvos paliatyvosios medicinos pradininkas. Už šį pasiaukojamą darbą 2011 m. tapo Lietuvos Garbės „Metų pašaukimo“ laureatu, 2012 m. paskelbtas Simno miesto žmogumi.

Prof. Arvydas Šeškevičius

Aktyvus spaudos bendradarbis ir visuomenininkas. Paskelbė daugiau kaip 50 mokslinių ir daugiau kaip 200 populiarių straipsnių, yra daugelio medicinos vadovėlių autorius. Mokslinėse konferencijose Belgijoje, Vokietijoje, Korėjoje, Ispanijoje, Portugalijoje ir kt. skaitė pranešimus.

Daug atlikta, daug pamatyta, daug išdalinta savęs. Ir tada atsigręžta į gimtąją žemę, iš kurios pakilo prasmingam gyvenimo skrydžiui. 2006 m. buvo minimas 380 m. Simno miesto Magderburgo teisių suteikimo jubiliejus. Arvydas Šeškevičius kartu su broliu Benonu išleido knygą „Simnas“. 2012 m. jo rūpesčiu išleista buvusios Simno gimnazijos mokytojos tremtinės

Simno ambulatorija. Tarpukariu buvo valsčiaus raštinė. Dešinėje pusėje buvusi Simno pradinė mokykla. 2016 m.

Adelės Berčiūnaitės-Krasnickienės (Arvydo pusseserės) prisiminimų ir poezijos knyga „Pavogta svajonė“.

Simno pradinės mokyklos 230 m. jubiliejus paskatino mokslininką dar kartą savo darbais sugrįžti į gimtinę. Taip gimė knyga „Simno ir jo apylinkių pradinės mokyklos 1782–2012“, išleista 2015 m. (430 p., spausdino uždaroji dizaino ir leidybos AB KOPA). Šios knygos „Pratarmėje“ autorius rašo: „Niekas niekada plačiai ir išsamiai nerašė apie Simno ir jo apylinkės pradinės mokyklas, jų mokytojus ir mokinius. Iš pradžių buvo nedrašu: ar sugebėsi perduoti tų laikmečių mokyklų reikšmę lietuvių tautai ir kultūrai, ar visus įamžinsi. Tai pirmasis mano bandymas prisiliesti prie garbinga šviesa spindinčių mokyklų, jų puoselėtų vertybių. Sunkus ir atsakingas šis darbas, reikalaujantis kelerių metų atkaklaus darbo. Nesu nei rašytojas, nei istorikas – esu gydytojas.“

Pirmajame skyriuje „Prieistorė“ autorius, remdamasis rašytiniais šaltiniais ir archyvo dokumentais, supažindina su parapinių mokyklų atsiradimu Lietuvoje, pirmaisiais mokytojais ir mokytojų seminarijomis, kurios rengė kvalifikuotus mokytojus. Sužinome, kad „1782 m. Simno vikariate veikė parapinė lenkiška mokykla, kurioje mokėsi 10 mokinių: 1 šlėkta, 8 miestiečiai, ir 1 kaimietis. Po 1863 m. sukilimo visos lietuviškos parapinės mokyklos buvo uždarytos.“

Skyriuje „Lietuviškos raštijos ir kalbos išlikimo drama 1782–1918“ autorius atskleidžia Lietuvos mokyklos ir lietuviškosios raštijos kelią. Daug iškentėjo mūsų baltų dukraitė: niekinta šlėktų dvaruose, trypta caro padu, dusinta gyvulinuose vagonuose... Ji išliko. Tokį pat kelią ėjo ir Lietuvos mokykla. Istoriniame kontekste užfiksuota šalia kitų Lietuvos mokyklų ir Simno mokykla, kurioje mokėsi Ksaveras Sakalauskas-Vanagėlis:

„1871 m. du mėnesius (gegužės ir birželio) mokiausi Simno mokykloje, kur mokytojas Seroslavskis (ne seminaristas) mane ir kitus mokinius drūčiai rykštėmis mušė.“

Simnas 1872 m. sulaukė mokytojo seminaristo Juozo Žičkausko, bet neilgai jis Simne buvo; 1874 m. atvyko Simnan labai geras ir visų mylimas mokytojas seminaristas Juozas Vitkauskas.“

XIX a. pabaigoje rusišką mokyklą Simne lankė maždaug 120 vaikų.

Uždraudus lietuvišką spaudą lotyniškais rašmenimis, Lietuvoje kūrėsi slaptosios daraktorių mokyklos. Knygoje trumpai pristatomi žinomiausi Simno valsčiaus daraktoriai. Nikodemus Abromaitis, knygnešys ir daraktorius, buvo baigęs parapinę mokyklą, įkūrė slaptą mokyklą ir bendrabutį. Jonas Juškauskas mokė vaikus ne tik gimtajame Kalesninkų kaime, bet ir kituose. Daraktorius Raulas Lukoševičius buvo savamokslis, vasarą dirbdavo statybose, o žiemą darakto-

riavo gimtajame Kalesninkų kaime. Kazys Stasiukynas, daraktorius ir knygnešys, savo namuose Peršekininkų kaime įkūrė slaptą lietuvišką mokyklą, į kurią rinkdavosi ir aplinkinių kaimų, Obelytės, Varnagirių, vaikų. Adomas Vitukynas, knygnešys ir daraktorius, 10 metų darbavosi Daugirdų, Aleknonių ir Verebiejų kaimuose.

Panaikinus spaudos draudimą, pradėta leisti vadovėlius lietuvių kalba. 1906 m. į Simno pradinę mokyklą atvyko mokytojas Petras Andrašiūnas, vėliau dirbo Petras Bendorius.

Skyriuje „Nepriklausomos Lietuvos mokyklos 1918–1940 m.“ išsamiai atskleidžiamas valstybinės švietimo sistemos kūrimas. Plačiai analizuojamos Simno valsčiaus pradžios mokyklos. 1918 m. Simne pradėjo veikti keturių skyrių valdinė lietuviška mokykla, jos vedėju paskirtas Jonas Bendorius. Mokyklų tinklas labai greitai plėtėsi, nes 1920 m. Simno valsčiuje jau veikė šešios pradžios mokyklos, Sim-

kelias ir sudėtingi mokytojų likimai. Kiekvienas okupantas kėlė savus reikalavimus, o mokytojas privalėjo paklusti. Daug jų buvo deportuoti iš Lietuvos, vien 1941 m. per Juodąjį birželį ištremti 1098 mokytojai. Neaplenkė ši tragedija ir Simno bei jo apylinkių pradinių mokyklų mokytojų: buvo ne tik ištremti, bet ir kalinti lageriuose, o Verebiejų pradinės mokyklos mokytojas Juozas Lesevičius buvo nuteistas sušaudyti. Karas pasibaigė. Žmonėms prasidėjo kitos kančios, nes įsigalėjo sovietinė valdžia su savo režimu ir diktatūra. Knygoje pateikiami sovietinėje pradinėje mokykloje dėstomi dalykai, mokytojų sąrašai pagal amžių ir išsilavinimą, citatos iš pedagogų tarybos posėdžių, iš kurių sužinome, kaip buvo formuojama mokinių pasaulėžiūra, kokius papildomus darbus privalėjo atlikti mokytojai ir kt.

Skyriuje „Lietuvos atgimimas ir nepriklausomybės atkūrimas“ A. Šeškevičius atskleidžia tautinės mokyklos kūrimą, naujus ugdymo planus, popamokinę veiklą. Didžiąją knygos dalį sudaro pradinių klasių mokytojų ir buvusių Simno pradinės mokyklos mokinių atsiminimai.

Daug dėmesio autorius skiria Simno apylinkėje veikusioms mokykloms, šiuo metu uždarytomis dėl mokinių stygiaus: Metelicos, Kavalčiukų, Gluosninkų pradinės mokyklos ir Ažuolinių, Mergalaukio, Verebiejų pagrindinės mokyklos, išaugusios iš pradinių. Tai rašytinis paminklas jau nebeesantioms mokykloms. Autorius valdingai paima skaitytą už rankos ir vedasi per šių mokyklų slenksčius, supažindindamas su jų vadovais, mokytojais, mokiniais.

Simno pradinė mokykla 1939 m.

ne – lietuvių ir žydų. Pateikiama daug faktinės medžiagos apie mokinių skaičių, mokytojų išsilavinimą. 1939 m. Simno valsčiuje veikė 16 pradžios mokyklų. „1938 m. Simno pradinėje mokykloje buvo 6 skyriai. Mokykloje dirbo 5 mokytojai. <...> 1939 m. mokinių buvo 230. Mokyklos klasės įsikūrusios samdomuose privačiuose namuose, išsimėčiusios po visą miestą“. Autorius Simno ir Simno valsčiaus mokyklas parodo Lietuvos mokyklų kontekste ir daro išvadą, kad „Lietuva per dvidešimt dvejus metus pasiekė tikrai aukštą rezultatą. Carinės priešpaudos ir Pirmojo pasaulinio karo nualintame krašte nuo slaptųjų mokyklų po šiaudiniu stogu gana greitai pereita prie pavydėtina aukšto lygio švietimo sistemos, lygintinos su Danijos švietimo sistema“.

Ramų gyvenimą sudrumstė atžlegę sovietų tankai. Bolševikų okupacija sugriovė sukurtą tautos švietimo rūmą. Prof. dr. Arvydas Šeškevičius aprašo pirmąją sovietinę, nacių ir antrąją sovietinę okupacijas. Istoriniame kontekste atskleidžiamas mokyklos

Džiugu, kad Simno ir jo apylinkių pradinės mokyklos buvo daugelio įžymių žmonių kelio pradžia. Simno pradžios mokyklos auklėtinis yra ne tik knygos autorius prof. dr. Arvydas Šeškevičius. Joje taip pat mokėsi rašytoja Emilija Liegutė, Kavalčiukų pradinę mokyklą baigė agrarinių mokslų daktaras Vincas Kupčinskis, Žuvintų pradinę mokyklą – docentė socialinių mokslų daktarė Alma Stasiulevičiūtė, Atesnykėlių pradinę mokyklą – docentas medicinos mokslų daktaras Bronius Špakauskas.

Prof. dr. Arvydo Šeškevičiaus knyga „Simno ir jo apylinkių pradinės mokyklos 1782–2012“ yra labai informatyvi, pradinių mokyklų kelias atskleistas istoriniame kontekste, mokslinio ir beletristinio stiliaus dermė daro ją patrauklią plačiajam skaitytojų ratui. Tikėtina, kad ši knyga gražiai įsikomponuos į Lietuvos pedagogikos istoriją, suteikdama vertingų žinių apie Simno ir jo apylinkių pradinės mokyklas. ■

NAUJOS KNYGOS

Ingė Lukšaitė. (2017). Kai tikėjimas keitė pasaulį... Reformacija Lietuvoje. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos centras

Reformacija, kaip religinis sąjūdis, kilęs prieš 500 metų, pakeitė ne tik religijos istoriją. Reformuota krikščionybė įsitvirtino daugyje Europos šalių, pakeisdama žmonių požiūrį ne tik į Dievą, bažnyčią, valstybę, bet ir į kasdienes dalykus – darbą, mokslą, gimtąją kalbą.

Reformacija Lietuvoje prasidėjo visuomenės dalyje, kurioje nuo XVI a. pirmojo ketvirčio labai ryškiai brendė poreikis naujovėms ir suvokimas, kad būtinos permainos daugelyje Lietuvos visuomeninio gyvenimo sričių: teismų sistemoje, valstybės valdyme, ypač kultūros raidą organizuojančiose institucijose bei kultūrinio gyvenimo turinyje, kurį tuo metu formavo Katalikų bažnyčia. Visuomenėje buvo ryškiai subrendęs švietimo institucijų ir mokymo turinio reformos poreikis. Knygoje keliami klausimai, kaip ir kodėl paplito Reformacijos idėjos Lietuvoje, kas buvo tie, kurie manė, kad tikėjimas ir pakeista Bažnyčios sankloda gali pakeisti

Leidinio viršelis

visuomenę ir jos raidos kelius, koku Reformacijos paveldu mes remiamės arba galime remtis šiais laikais savo kultūroje. ■

NAUJŲ KNYGŲ SUTIKTUVĖS

Akademiko Jurgio Brėdikio knyga „Kitokiu žvilgsniu 2“

Prof. A. Dumčius, knygos autorius akad. J. Brėdikis ir P. Majauskas. Autoriaus nuotr.

Dr. Raimundas Kaminskas

Sausio 18 d. Kauno centriniame knygne įvyko susitikimas su knygos „Kitokiu žvilgsniu 2“ autoriumi akademiku Jurgiu Brėdikiu. Renginyje kalbėjo prof. A. Dumčius, Lietuvos sporto muziejaus direktorius P. Majauskas ir kt.

Akademikas Jurgis Brėdikis šioje knygoje rašo apie Žmogų kaip Visatos dalį, jo

subtiliąsias energijas ir informacinę komunikaciją – nuo ląstelės DNR iki globalaus lygmens. Apie sąsajas su Visatos informaciniu-energinu lauku ir apie nesuprantamus, bet egzistuojančius reiškinius. Apie visuotinę nelygybę ir mus valdančias matricas. Apie holistinį gydymą, apimančią fizines, mentales, emocines, dvasines sferas ir vidines nepaprastas savigydos galias. ■

SVEIKINIMAI

„Mokslo Lietuvos“ 600-ojo numerio proga

Nuoširdžiausi sveikinimai jubiliejinio „Mokslo Lietuvos“ numerio proga. Linkėjimai išsilaikyti finansinio spaudimo aplinkoje.

Habil. dr. Vyngintas Gontis

Vilniaus universiteto Teorinės fizikos ir astronomijos instituto vyriausiasis mokslo darbuotojas, LMS tarybos narys

SVEIKINU JUBILIEJINIO – 600-OJO „MOKSLO LIETUVOS“ NUMERIO PROGA!

TAI – DIDELĖ ŠVENTĖ.

Šia proga linkiu Jums ir kitiems redakcijos darbuotojams kūrybinio įkvėpimo, prasmingų darbų, tikėjimo laikraščio ateitimi ir vilties.

Vytautas Rimša
(„Mokslo Lietuvos“ autorius)

Geriausios sėkmės Jums. Gyvuokite daugelį metų.

Elvyra Biliūtė-Aleknavičienė
(„Mokslo Lietuvos“ autorė)

Šešių šimtų „Mokslo Lietuvos“ numerių sukaktis yra pasiryžimo, ištvermės ir didžiulio intelektualinio turto aruodo surinkimo triumfas. Sveikiname Redaktorių, bendradarbius ir visus, kurie šį milžinišką pasiekimą įgalino ir tebetęsia. Džiaugiamės, kad ir toli nuo tėvynės būdami, nors prabėgomis galime pažvelgti į šį laikraštį ir susipažinti su jame svarstomais klausimais.

Nepavarkite ir nesustokite!

Arvydas Barzdukas, lietuvių išėjimo visuomenės veikėjas (JAV)

„Mokslo Lietuvą“ 600-ojo numerio išleidimo proga sveikino: Lietuvos medicinos bibliotekos vyr. bibliotekininkė **Janina Valančiūtė**, Šiaulių universiteto Baltų centro vadovė **doc. dr. Regina Kvašytė**, LMS „Salduvės“ skyriaus narys **prof. dr. (HP) Teodoras Tamošiūnas**, Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacijos pirmininkas **doc. dr. Romualdas Povilaitis** ■

„Mano vieta čia, Lietuvos širdy...“

Rūta Kazlauskienė

Nuo sausio 18 d. iki vasario 15 d. LMA Vrublevskių bibliotekos Tado Vrublevskio skaitykloje veikia mažoji paroda „Mano vieta čia, Lietuvos širdy...“, skirta kultūros ir mokslo veikėjo, leidėjo, publicisto, archeologo, etnografo, istoriko Adomo Honorijaus Kirkoro 200 metų jubiliejui paminėti.

Parodoje pristatyti A. H. Kirkoro istorijos, etnografijos, statistikos, bibliografijos, archeologijos darbai, fiksuojantys besikeičiančios Lietuvos kultūrinį ir etnografinį palikimą, ir dokumentai, atspindintys jo leidybinę veiklą. Galima paminėti ir Adomo Kirkoro laiškus, rašytus Adomui Zavadskui, Julijonui Ticijui, ir Adomo Zavadskio laiškus A. H. Kirkorui.

Parodą puošia Vilniaus vaizdas (dail. Vincentas Dmachauskas, 1807–1862; Polio Pti litografijos dirbtuvės Paryžiuje). „Šis kūrinys puošė Adomo Honorijaus Kirkoro knygą „Pasivaikščiojimai po Vilnių ir jo apylinkes“ (Vilnius, 1856). Iliustracijos lakštas būdavo sulankstomas į keturias dalis ir įklijuojamas prieš antraštinį lapą. Lietuvos atminties institucijose toks pilnas knygos egzempliorius neišliko: tekstas gyvena savo gyvenimą, o V. Dmachauskos iliustracija – savo“, pastebi Reda Griškaitė. Iki gyvenimo pabaigos A. Kirkorą skaudinusi Vilniaus albumo istorija, susijusi su straipsnių ir eilių rinkiniu, įteiktu carui Vilniuje, tikintis lengvatų kultūriniame gyvenime. Šį albumą taip pat galima pamatyti parodoje. *Autorė yra LMA Vrublevskių bibliotekos Komunikacijos skyriaus darbuotoja* ■

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Akademinės bendruomenės indėlis į mokslinės informacijos sklaidos ir populiarinimo sistemą“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2018 m. skyrė 8 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizainerė Giedrė Zaveckienė

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Raimundas Dužinskas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vyngintas Gontis, Vilma Gudelytė-Abarienė, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Valė Macijauskienė, Milena Medineckienė, Andrius Pukšas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Dalia Urbanavičienė, Janina Valančiūtė.

Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius

El. paštas mokslolietuva@gmail.com

Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191

Leidžia

UAB „Mokslininkų laikraštis“

SL Nr. 169

Spausdino

UAB „Petro ofsetas“

Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius

Tiražas 500 egz.